

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Yleishyödyllisen yhteisön tilinpäätösanalyysi

Case: Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinto
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Krista Himanen

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

HIMANEN, KRISTA:

Yleishyödyllisen yhteisön tilinpäätös-
analyysi
Case: Suomen Urheiluopiston Kannatus-
osakeyhtiö

Taloushallinnon opinnäytetyö, 73 sivua, 14 liitesivua

Kevät 2016

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli toteuttaa tilinpäätösanalyysi Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiölle ja tutkia yhtiön taloudellista tilannetta tilinpäätösanalyysimenetelmien avulla. Tarkastelussa käytettiin vuosien 2009-2014 tilinpäätöstietoja. Suomen Urheiluopisto on opetusministeriön alainen yleishyödyllinen yhteisö ja vapaan sivistystyön oppilaitos, jonka tulorahoituksesta lähes puolet muodostuu valtionavustuksista. Valtiontalouden kulukarsinnasta johtuen valtionavustukset vähenevät tulevaisuudessa. Tavoitteena oli selvittää, miten yritys voisi parantaa kannattavuuttaan. Lisäksi Suomen Urheiluopiston tunnuslukuja verrattiin toiseen alan toimijaan ja selvitettiin, millainen taloudellinen tilanne on suhteessa siihen.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä perehdytään yleishyödylliseen yhteisöön, vapaan sivistystyön oppilaitokseen sekä tilinpäätöksen sisältöön ja laadintaperiaatteisiin. Lisäksi käsitellään tilinpäätösanalyysin menetelmiä. Empiriaosuudessa käydään läpi Suomen Urheiluopiston tilinpäätösanalyysi johtopäätöksineen.

Tilinpäätösanalyysin perusteella selvisi, että Suomen Urheiluopiston taloudellinen tilanne on huonontunut. Liikevaihto ja avustukset ovat olleet laskusuuntaiset koko tarkastelujakson ajan ja yrityksen tulos on ollut jatkuvasti raskaasti tappiollinen. Vuonna 2012 yt-neuvottelujen tuloksena yritys luovutti liiketoimintaansa ja irtisanoi henkilökuntaa. Säästötoimenpiteet paransivat hetkellisesti kannattavuutta, mutta yrityksen on tulevaisuudessa mietittävä uusia säästöjen kohteita ja saatava liikevaihtonsa nousuun. Vähenevien valtionosuuksien vaje on katettava lisäämällä erotus liikuntakurssien hintaan, kasvattamalla asiakasmäärää ja toimintaa on tehostettava kohdentamalla resurssit oikein. Toimialavertailussa Suomen Urheiluopistoa verrattiin Liikuntakeskus Pajulahteen. Vertailun perusteella Suomen Urheiluopiston taloudellinen tila on huonompi kuin Liikuntakeskus Pajulahdella. Kasvua ajatellen Suomen Urheiluopistolla on resurssit valmiina, kun taas Pajulahti joutuu tekemään mittavia investointeja.

Asiasanat: tilinpäätösanalyysi, tunnuslukuanalyysi, yleishyödyllinen yhteisö, vapaan sivistystyön oppilaitos

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Studies

HIMANEN, KRISTA:

The Financial Statement Analysis of
Non-profit Corporation
Case: Sport Institute of Finland

Bachelor's Thesis in Financial Management, 73 pages, 14 pages of appendices

Spring 2016

ABSTRACT

The objective of this thesis was to execute a financial statement analysis of the Sport Institute of Finland and to examine the financial situation of the Sport Institute of Finland with the help of financial statement analysis methods. The company's financial statements examined in this study were from 2009-2014. Sport Institute of Finland is a non-profit corporation. It operates under the auspices of the Finnish Ministry of Education and Culture as well as a liberal adult-education institution. Half of the company's income comes from the Finnish Ministry of Education and Culture as state subsidies. The state subsidies will be decreased in the future due to a savings program of state economic. The goal of this thesis was to explore options to aid the company to improve its financial performance, as well as make sure that its operation will continue in the future. Another goal was to compare the economic ratios of the Sport Institute of Finland with another company in the same field.

The theoretical framework of this thesis explores the theory of a non-profit corporation, liberal adult-education and basic theory of financial statements and the information these include. The second theoretical part explores the analyzing method of financial statements. In the empirical part, the financial statement analysis of Sport Institute of Finland will be examined and the conclusions presented.

Based on the financial statement analysis the financial situation of Sport Institute of Finland deteriorated during the examined period. The revenue decreased and the company was unprofitable during the reviewed period. In 2012, as a result of cooperation negotiations, the company handed over some parts of its business and made staff reductions, which momentarily improved the situation. When the state subsidies are decreased as part of the state savings program, the deficit must be covered by for instance increasing prices, the amount of customers and maximize operational efficiency by allocating resources properly. In this analysis, Sport Institute of Finland was compared with Pajulahti Sports Institute. Based on the results of the comparison the Sports Institute of Finland's economic situation is worse than Pajulahti Sports Institute's. However, the Sport Institute of Finland has clear advantages with its sufficient resources to increase revenue in the future whereas Pajulahti Sports Institute would have to make major investments in the future to maintain its profitability.

Key words: financial statement analysis, key figures, non-profit corporation, liberal adult-education institution

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Työn taustaa	1
1.2	Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja aiheen rajaus	2
1.3	Tutkimusmenetelmät ja aineistot	2
1.4	Tutkimuksen rakenne	3
2	YLEISHYÖDYLLISEN YHTEISÖN TALOUS	5
2.1	Yleishyödyllinen yhteisö	5
2.1.1	Yleishyödyllisen yhteisön verovelvollisuus	6
2.1.2	Yleishyödyllisen yhteisön verovapaat tulot	7
2.1.3	Elinkeinotoiminnan vaikutus yhteisön yleishyödyllisyyteen	8
2.1.4	Kiinteistötulo	8
2.2	Vapaan sivistystyön oppilaitos	9
2.3	Kirjanpito ja tilinpäätös	13
2.4	Tuloslaskelma	14
2.5	Tase	16
2.6	Tilinpäätöksen liitetiedot ja toimintakertomus	18
3	TILINPÄÄTÖSANALYYSIMENETELMÄT	19
3.1	Tilinpäätösanalyysin hyödyntäminen	19
3.2	Tilinpäätöksen oikaiseminen	20
3.2.1	Tuloslaskelman oikaisut	21
3.2.2	Taseen oikaisut	24
3.3	Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös	28
3.4	Kassavirtalaskelma	29
3.5	Tunnuslukuanalyysi	33
3.5.1	Kannattavuuden tunnusluvut	34
3.5.2	Maksuvalmiuden tunnusluvut	36
3.5.3	Vakavaraisuuden tunnusluvut	38
3.5.4	Muut tunnusluvut	39
4	SUOMEN URHEILUOPISTON TILINPÄÄTÖSANALYYSI	41
4.1	Yritysesittely	41
4.2	Tuloslaskelman analysointi ja oikaisut	42
4.3	Prosenttimuotoinen tuloslaskelma	44
4.4	Taseen analysointi ja oikaisut	47
4.5	Prosenttimuotoinen tase	50

4.6	Kassavirta-analyysi	51
4.7	Tunnuslukuanalyysi	53
4.7.1	Kannattavuuden tunnusluvut	53
4.7.2	Maksuvalmiuden tunnusluvut	54
4.7.3	Vakavaraisuuden tunnusluvut	55
4.7.4	Muut tunnusluvut	56
4.8	Toimialavertailu	56
4.9	Johtopäätökset	62
5	YHTEENVETO	67
	LÄHTEET	71
	LIITTEET	73

1 JOHDANTO

1.1 Työn taustaa

Yleishyödyllisiä yhteisöjä ovat pääsääntöisesti yhdistykset ja säätiöt. Yleishyödylliset yhteisöt ovat voittoa tavoittelemattomia, yleiseksi hyväksi toimivia yhteisöjä. Osakeyhtiölain mukaan on erittäin poikkeuksellista, että osakeyhtiö saa verotuksessa yleishyödyllisen yhteisön aseman. Lain oletusarvona on, että osakeyhtiön tavoitteena on tuottaa voittoa. Osakeyhtiö voi saada yleishyödyllisen statuksen, mikäli se täyttää yleishyödyllisen yhteisön määritelmän. Yleishyödyllisten yhteisöjen toiminnan katsotaan olevan yhteiskunnallisesti niin merkittävää, että niille voidaan myöntää verovapauksia. Ne ovat muun muassa vapautettuja tuloverosta. Yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaa tuetaan monesti erilaisin avustuksin.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat pääsääntöisesti yleishyödyllisiä yhteisöjä yritysmuodostaan riippumatta. Niiden opinnot ovat yleissivistäviä, harrastusavoitteisia ja yhteiskunnallisia opintoja. Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat muun muassa kansanopistot ja liikunnan koulutuskeskukset eli urheiluopistot. Suomessa on 11 valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta, jotka järjestävät liikunnan ammatillista perus- ja lisäkoulutusta, sekä vapaatavoitteista koulutusta nuorille ja aikuisille. Valtiontalouden tasapainottamisen johdosta urheiluopistojen määräraha-erärahat pakottavat oppilaitokset rakenteellisiin muutoksiin. Sekä ammatillisen koulutuksen määrärahat että vapaan sivistystyön avustukset vähenevät tulevaisuudessa rajusti.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö (myöhemmin Suomen Urheiluopisto), joka on opetusministeriön alainen valtakunnallinen liikunnan valmennus- ja koulutuskeskus. Suomen Urheiluopisto on vapaan sivistystyön oppilaitos, joka järjestää ammatillista perus- ja lisäkoulutusta, koulutusta tukevaa maksullista palvelutoimintaa, kaikille avoimia liikuntakursseja, leirejä sekä turnauksia yhteistyössä urheiluseurojen kanssa. Suomen Urheiluopisto on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhteisö, jonka suurimpana omistajana on Jääkiekkosäätiö.

Yrityksen tuotoista lähes puolet koostuu valtionosuuksista ja muista avustuksista, jotka ovat vuosittain noin kuusi miljoonaa euroa. Valtiontalouden kulukarsinnasta

johtuva avustusten väheneminen on kiristänyt Suomen Urheiluopiston taloutta. Se on joutunut viime vuosien aikana jo useiden yhteistoimintaneuvottelujen puitteissa pohtimaan säästöjä, uudelleen järjestämään toimintojaan ja jopa irtisanoimaan henkilökuntaa. Yrityksessä pohditaankin, kuinka parantaa toiminnan kannattavuutta ottaen huomioon yleishyödyllisen yhteisön asema.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja aiheen rajaus

Opinnäytetyön tavoitteena on toteuttaa Suomen Urheiluopistolle tilinpäätösanalyysi ja antaa kokonaisvaltainen kuva yrityksen taloudellisesta tilasta. Analyysissä käytetään vuosien 2009-2014 tilinpäätöstietoja. Tilinpäätösanalyysimenetelmien avulla pyritään selvittämään opinnäytetyön tutkimusongelmat, *minkälainen on yrityksen taloudellinen tilanne tarkastelujakson aikana sekä miten yritys voisi parantaa kannattavuuttaan* valtionavustusten vähenemisestä huolimatta. Alatavoitteena on verrata yrityksen tunnuslukuja toiseen alan toimijaan ja selvittää *millainen Suomen Urheiluopiston taloudellinen tilanne on suhteessa siihen*.

Tilinpäätöstä analysoidessa ja tunnuslukuja tulkittaessa on otettava huomioon, että kysymys on yleishyödyllisestä, voittoa tavoittelemattomasta yhteisöstä. Koska yhteisö ei voi jakaa voittoa omistajilleen, on oman pääoman tuoton tunnusluvut rajattu opinnäytetyön ulkopuolelle. Yleishyödyllinen yhteisö pyrkii toimimaan omakustannehintaan, eikä tavoittele maksimaalista kannattavuutta, jonka vuoksi kaikki Yritystutkimus ry:n viitearvot eivät sovellu tunnuslukujen vertailupohjaksi. Tunnuslukuja onkin hyödyllisempää verrata toiseen alan toimijan tunnuslukuihin saman tarkastelujakson aikana. Tunnuslukujen lisäksi tilinpäätöstä analysoidaan prosenttimuotoisen tilinpäätöksen avulla sekä kassavirta-analyysin pohjalta, mutta rahoituslaskelma rajataan opinnäytetyön ulkopuolelle.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja aineistot

Opinnäytetyö toteutetaan kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin, sillä tutkimus painottuu numeraaliseen analyysiin. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus kuvaa tutkittavia asioita ja ominaisuuksia numeroiden, kuten tunnuslukujen avulla. Olenainen numerotieto avataan tutkimuksessa sanallisesti. Tutkimuksessa kuvataan, millä tavalla eri asiat liittyvät toisiinsa tai miten ne eroavat suhteessa toisiinsa.

(Vilka 2007,14.) Tässä opinnäytetyössä lasketaan ja tulkitaan tunnuslukuja tilinpäätösinformaation pohjalta.

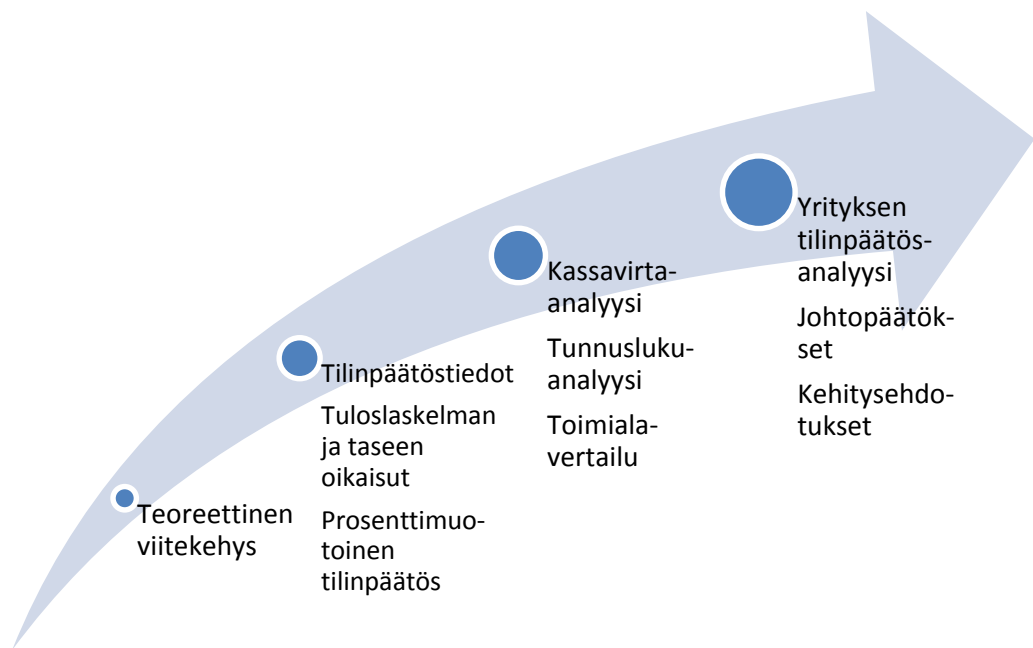
Teoriaosuuden lähteinä käytetään alan kirjallisuutta, jotka pohjautuvat Yritystutkimus ry:n laatimaan Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysioppaseen. Lisäksi lähteinä käytetään alaan kohdistuvaa voimassa olevaa lainsäädäntöä, lukuun ottamatta kirjanpitolakia, joka uudistui 1.1.2016. Tässä opinnäytetyössä sovelletaan vanhaa lakia. Tapaustutkimuksessa käytetään Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiön sekä Valtakunnallisen liikunta- ja valmennuskeskus Oy:n tilinpäätös-tietoja.

Tilinpäätösanalyyseja on tehty opinnäytetöinä verraten paljon eri aloilla toimiville yrityksille. Yleishyödyllisille yhteisöille tilinpäätösanalyysejä on vähemmän. Yhteisöt ovat usein yhdistyksiä tai säätiöitä, joiden tuloslaskelmakaavat eivät sovellu perinteiseen tunnuslukuanalyysiin. Muutamia yhdistyksille tehtyjä tilinpäätösanalyysi-opinnäytetöitä kuitenkin on. Esimerkiksi Antti Nurmi Metropolia ammattikorkeakoulusta on keväällä 2015 tehnyt opinnäytetyönään tilinpäätösanalyysin yhdistykselle ja verrannut työssään tunnuslukuja muihin samalla toimialalla toimiviin yhdistyksiin. Nurmi on työssään painottanut yleishyödyllisen yhteisön erityispiirteitä ja huomionut tämän valitessaan yhdistykselle sopivia tunnuslukuja analyysiin. Lisäksi työssään hän suunnitteli toimeksiantajayritykselleen tehokkaampaa kassavirranhallintaa ja budjetointia sekä muita kustannustehokkuuden keinoja.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyön rakenne jakautuu viiteen osaan; johdantoon, kahteen teorialukuun ja empiriaosuuteen sekä yhteenvetoon. Tutkimuksen rakenne on esitetty kuviossa 1. Teoreettisen viitekehyksen ensimmäisessä luvussa käsitellään yleishyödyllisen yhteisön erityispiirteitä sekä vapaan sivistystyön oppilaitosta. Lisäksi perehdytään kirjanpidon perusteisiin ja tilinpäätöksen sisältöön.

Teoriaosuuden toisessa osassa perehdytään tilinpäätösanalyysiin, sen tuottamaan informaatioon ja tunnuslukuihin sekä kassavirta-analyysiin.. Teorialuvussa käydään läpi myös analyysia varten tuloslaskeman ja taseen tarvittavat oikaisut sekä prosenttilukumuotoinen tilinpäätös.

KUVIO 1. Tutkimuksen rakenne.

Opinnäytetyön empiirisessä osuudessa luvussa neljä laaditaan kohdeyrityksen tilinpäätösanalyysi. Ensimmäiseksi perehdytään tuloslaskelman ja taseen sisältöön ja tehdään tarvittavat oikaisut analyysin pohjaksi. Tämän jälkeen analysoidaan prosenttilukumuotoista tasetta ja tuloslaskelmaa, kassavirtalaskelmaa sekä tunnuslukuja, jonka jälkeen yrityksen tunnuslukuja verrataan toiseen alan toimijan lukuihin. Viimeiseksi pohditaan johtopäätöksiä ja kehitysehdotuksia. Viidennessä luvussa on opinnäytetyön yhteenveto.

2 YLEISHYÖDYLLISEN YHTEISÖN TALOUS

2.1 Yleishyödyllinen yhteisö

Tyypillisesti yleishyödyllisiä yhteisöjä ovat aatteelliset yhdistykset ja säätiöt. Osakeyhtiölain (624/2006) periaatteen mukaan osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on tuottaa voittoa sen osakkeenomistajille, mutta yhtiöjärjestyksen mukaan voidaan kuitenkin myös määrätä toisin. Osakeyhtiö voi saada yleishyödyllisen aseman verotuksessa, mikäli se täyttää yleishyödyllisyyden määritelmän. Tuloverolain (1535/1992) 22:1 §:n mukaan yhteisöä voidaan pitää yleishyödyllisenä, jos

1) se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä;

2) sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin;

3) se ei tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Jotta yhteisö olisi yleishyödyllinen, sen tulee täyttää kaikki kolme kriteeriä. Tuloverolain määritelmässä yleishyödyllisyyden periaatteet melko väljästi, on oikeuskäytännöllä merkittävä rooli arvioitaessa täyttääkö yhteisö tarvittavat perusteet. Vain yleishyödyllinen yhteisö nauttii rajoitetusta verovelvollisuudesta, jonka perusteella se on vapautettu tuloverosta; poissulkien kiinteistötulo, josta se maksaa alhaisempaa verokantaa ja ainoastaan kunnalle. Myöskään lahjoituksista ja testamentteista sen ei tarvitse maksaa veroa. Sen sijaan elinkeinotulostaan yleishyödyllinenkin yhteisö on verovelvollinen. (Kallio, Pöyhönen & Vierros 2010, 114.)

Yhteisöä voidaan pitää yleishyödyllisenä, jos siihen katsotaan liittyvän aatteellisuutta ja kansantaloudellista hyötyä. Yhteisön säännöt on oltava yleishyödylliset, mutta asemaa arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota eritoten yhteisön tosiasialliseen toimintaan ja ratkaisu on tehtävä kokonaisarvioinnin perusteella verovuosi-kohtaisesti. Päätöksessä huomioidaan kuitenkin yhteisön toiminta useamman vuoden ajalta. Lähtökohtaisesti yleishyödyllisen aseman voi menettää vain, jos yhteisön toiminnassa tapahtuu oleellisia muutoksia. (Kallio ym. 2010, 114-115.)

2.1.1 Yleishyödyllisen yhteisön verovelvollisuus

Yleishyödylliselle yhteisölle kaikki tulot ovat verovapaita lukuun ottamatta elinkeinotuloa sekä kiinteistötuloa. Elinkeinotulo verotetaan normaalin yhteisöverokannan mukaisesti (20 % vuonna 2016). Arvonlisäverolain (1501/1993) 4 §:n mukaan tuloverolaissa tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö on arvonlisäverovelvollinen vain veronalaisesta elinkeinotulosta. Verottomasta tulostaan yleishyödyllinen yhteisö ei siis maksa myöskään arvonlisäveroa.

Kallion ym. (2010, 118) mukaan arvioidessa yleishyödyllisen yhteisön tulojen luonnetta on otettava huomioon yhteisön säännöt sekä ennen kaikkea sen tosiasiallinen toiminta. Mikäli esimerkiksi yhteisön varainhankinnalla ei ole yhteyttä sen yleishyödylliseen toimintaan, veroviranomaisen mukaan se katsotaan verotettavaksi tuloksi. Elinkeinoverolain (360/1968) 1 §:n mukaan elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa. Yleisinä elinkeinotoiminnan tunnusmerkkeinä on pidetty toimintaan sitoutuneen pääoman suurta määrää sekä vieraan pääoman käyttöä, ansaintatarkoitusta ja voiton tavoittelua. Myös toiminnan laajuutta ja jatkuvuutta, toimintaa kilpailuolosuhteissa ja markkinahinnoilla sekä toiminnan kohdistumista tavanomaisiin suoritteisiin tai tuotteisiin pidetään elinkeinotoiminnan piirteinä. Verohallinnon ohjeen mukaan erityisen lieventävänä seikkana voidaan pitää yhteiskunnalta saatavaa tukea, mikäli sitä ei myönnetty elinkeinotoimintaa varten. (Kallio ym. 2010, 119.)

Yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotoiminnaksi katsottava tulo verotetaan elinkeinoverolain säännösten mukaisesti. Elinkeinotoiminnan kulut ovat luonnollisesti vähennyskelpoisia tulosta. Jos toiminta ei tuota ylijäämää, ei yhteisö käytännössä maksa tuloveroa lainkaan. Jos elinkeinotoiminta tuottaa tappiota, ne ovat vähennettävissä elinkeinotoiminnan tulonlähteestä tappiovuotta seuraavan kymmenen vuoden aikana. (Kallio ym. 2010, 121-122.)

Yleishyödyllisen yhteisön harjoittaessa sekä verovapaita että elinkeinotoimintaa, tulee eri tulonlähteiden tulot ja menot kohdistaa toisiinsa oikein. Elinkeinotoiminnan tulosta voidaan vähentää vain siihen kohdistuneet menot ja verovapaasta tulosta vain siitä johtuvat kulut. Mikäli yhteisö käyttää kummassakin toiminnassaan samaa hyödykettä, kuten kiinteistöä, on siihen kohdistuvat kulut jyvitetävä oikein

toimintojen suhteessa sekä veronalaisiksi kuluiksi, että verovapaan toiminnan kuluiksi. Perusteena jyvittämiseen voidaan käyttää esimerkiksi ajankäyttöä tai neliömäärää. Kulujen jyvittäminen tulee perustua tosiasiallisiin ja todennettaviin seikkoihin, jotka on dokumentoitava huolellisesti. (Kallio ym. 2010, 122.)

2.1.2 Yleishyödyllisen yhteisön verovapaat tulot

Tuloverolain (1535/1992) 23 §:ssä määritellään yleishyödyllisen yhteisön varainhankintamuotoja, joita ei pidetä yhteisön elinkeinotoimintana. Näitä tuloja ovat muun muassa yhteisön toiminnan rahoittamiseksi järjestettyä arpajaiset, tapahtumat, jäsenlehtien ja muiden vastaavien hyödykkeiden myyntitulot. Kun kyseessä on toiminta, jota ei tuloverolaissa ole erikseen mainittu, on tapauskohtaisesti pohdittava, onko kyse elinkeinotoiminnasta vai puhtaasti yleishyödyllisen yhteisön varsinaisesta toiminnasta.

Usein yleishyödyllisillä yhteisöillä on koulutustoimintaa ja lähtökohtaisesti julkisin varoin tuettu koulutus on verovapaata toimintaa. Julkisenä tukena pidetään esimerkiksi valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai säätiön antamaa avustusta. Koulutustoiminta ei ole erikseen säädetty verovapaaksi toiminnaksi, joten lakiin perustumattoman koulutustoiminnan verovelvollisuus arvioidaan elinkeinotoiminnan tunnusmerkkien valossa. Erityistä painoarvoa on sillä, liittyykö koulutuksen tarjonta yhteisön sääntöjen mukaiseen toimintaan. Siksi onkin erityisen tärkeää jo yhteisön perustamisvaiheessa kiinnittää huomiota sääntöjen ja yhtiöjärjestyksen sanamuotoon ja sisältöön ja pyrkiä kuvaamaan riittävän tarkasti toiminnot, joita yhteisön on tarkoitus harjoittaa. (Kallio ym. 2010, 125-126.)

Kallion ym. (2010, 126) mukaan henkilökohtaisen tulonlähteen tulot veronalaista kiinteistötuloa lukuun ottamatta ovat yleishyödylliselle yhteisölle verovapaita. Näitä tuloja ovat esimerkiksi yleishyödyllisen yhteisön saamat jäsenmaksut, osingot, korkotulot, osakehuoneistojen vuokratulot ja luovutusvoitot. Pääsääntöisesti myös arvopaperikauppa luetaan yhteisön henkilökohtaiseen tulonlähteeseen. Vuokratulo kiinteistöstä tai sen osasta on verovapaata tuloa, jos kyseistä osaa käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen, muuten vuokratulo on veronalaista kiinteistötuloa.

2.1.3 Elinkeinotoiminnan vaikutus yhteisön yleishyödyllisyyteen

Yleishyödyllisen yhteisön tulee toimia yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi, jolloin toiminnan pääpaino tulee olla sääntöjen mukaisessa yleishyödyllisessä toiminnassa. Mikäli yleishyödyllinen yhteisö harjoittaa myös elinkeinotoimintaa, on sen oltava vähäisessä suhteessa päätoimintaan nähden. Jos toiminnan painopiste siirtyy elinkeinotoiminnan harjoittamiseen tai siihen on sitoutunut huomattava osa yhteisön varallisuudesta, voi yhteisö menettää yleishyödyllisen asemansa ja yhteisöä pidetään elinkeinotoimintaa harjoittavana liikeyrityksenä. (Kallio ym. 2010, 128-130).

Kallio ym. (2010, 128-130) painottaa, että elinkeinotoiminnan vaikutus yhteisön yleishyödyllisyyteen arvioidaan kuitenkin aina tapauskohtaisesti, sillä tulovero- laissa ei ole määritelty, kuinka laajaa elinkeinotoimintaa yleishyödyllinen yhteisö voi harjoittaa. Jos yhteisö menettää yleishyödyllisen asemansa, sen kaikki tulot muuttuvat veronalaiseksi, joita verotetaan yhteisöverokannan mukaisesti. Mikäli elinkeinotoiminta uhkaa yleishyödyllisen yhteisön asemaa, se voi yhtiöittää elinkeinotoimintansa, jolloin se ei enää itse harjoita lainkaan elinkeinotoimintaa.

2.1.4 Kiinteistötulo

Kiinteistötuloa on muu kuin yleishyödylliseen tarkoitukseen käytetyn kiinteistön tai sen osan tulo. Kiinteistötulon verokanta on normaalia yhteisöverokantaa alempi (6,18 % vuonna 2016). Kiinteistötuloa on muun muassa vuokratulo, viljelytulo sekä puunmyyntitulo. Verotettava kiinteistötulo lasketaan vähentämällä saadusta tulosta vähennyskelpoiset, kiinteistön verolliseen toimintaan kohdistuvat menot. (Kallio ym. 2010, 133.)

Yhteishyödyllisen yhteisön käyttäessä kiinteistöä yleiseen tai yleishyödylliseen toimintaan, tulo on verovapaata. Yleisellä käytöllä tarkoitetaan vuokrausta julkiselle taholle, kuten kunnalle tai valtiolle, joka käyttää tilaa esimerkiksi kirjastona, sairaalana tai kouluna. Yleishyödyllistä käyttöä puolestaan on kiinteistön käyttö yhteisön omaan yleishyödylliseen toimintaan tai tilan vuokraaminen toiselle yleishyödylliselle yhteisölle, joka käyttää sitä yleishyödylliseen toimintaan. Jos yhteisö

käyttää kiinteistöä elinkeinotoimintaan, siitä saatavat tulot ovat verotettavaa tuloa. (Kallio ym. 2010, 133-135.)

2.2 Vapaan sivistystyön oppilaitos

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisössä. Sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja monipuolisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2015.)

Vapaa sivistystyö ei ole tutkintotavoitteista, eikä sitä säädellä lainsäädännössä, vaan koulutuksen tavoitteista ja sisällöstä päättävät oppilaitokset ja organisaatioiden ylläpitäjät. Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat muun muassa kansanopistot, liikunnan koulutuskeskukset eli urheiluopistot ja kesäyliopistot. Vapaan sivistystyön opinnot ovat yleissivistäviä, harrastustavoitteisia ja yhteiskunnallisia opintoja. (Opetushallitus 2015.)

Suomessa on 11 valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta, jota järjestävät liikunta-alan ammatillista perus- ja lisäkoulutusta sekä vapaatavoitteista koulutusta. Vapaan sivistystyön koulutuksena urheiluopistot järjestävät muun muassa urheilijoiden valmennuskoulutusta, urheiluseurojen ohjaajien ja valmentajien koulutusta yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa. Lisäksi urheiluopistot ovat koko väestölle tarkoitettuja kunto- ja terveysliikunnan koulutuskeskuksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 34).

Merkittävä osa suomalaisen kulttuurin ja urheilun tuesta rahoitetaan veikkausvoittovaroin. Vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriö jakoi veikkausvoittovaroja yhteensä 531,9 miljoonaa euroa, joista liikuntamäärärahat olivat 152,4 miljoonaa euroa. Ainoastaan 109 000 euroa katettiin varsinaisista valtiontalouden kehykseen kuuluvista budjettivaroista. Liikunnan koulutuskeskuksille jaettiin määrärahoista 13,5 prosenttia eli 20,5 miljoonaa euroa, mikä oli 1,4 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2012. Suunta on ollut laskusuuntainen, sillä vuodelle 2014 valtionosuuksia osoitettiin enää 19,7 miljoonaa euroa, joista 30 000 euroa valtion budjettivaroista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 9-17.)

Liikunnan koulutuskeskukset saavat vapaan sivistystyön koulutustoimintaan suoriteperusteista valtionosuutta, josta säädetään laissa (632/1998) ja asetuksessa (805/1998) vapaasta sivistystyöstä. Valtionosuuden laskentaperusteena on opiskelijavuorokauden yksikköhinta. Valtionosuusprosentti on 65. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 34.)

Urheiluopistot saavat koulutustehtävänsä perusteella valtion rahoitusta myös usean muun lain nojalla. Oppilaitoksia ei voida perustaa voiton tavoittelemiseksi, mutta lainsäädännön puitteissa koulutuskeskukset ovat voineet järjestää lisäksi maksullista palvelutoimintaa, jota on esimerkiksi tilojen vuokraaminen sekä urheiluseurojen ja liikuntajärjestöjen koulutus kun se ei täytä valtionavustuslain vähimmäisvaatimuksia. Maksullinen palvelutoiminta on erityisesti yksityisille oppilaitoksille tarpeen omarahoituksen hankkimiseksi, jota tarvitaan esimerkiksi toiminnan kehittämiseen, tilojen kunnossapitoon ja uusien rakentamiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009, 18.)

Valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille maksettiin vuonna 2013 vapaan sivistystyön käyttökustannuksiin valtionosuutta 17,2 miljoonaa euroa. Toteutuneita opiskelijavuorokausia kertyi 409 773. Opiskelijavuorokaudella tarkoitetaan yhden opiskelijan vuorokauden mittaista opiskelujaksoa, jonka aikana hän on saanut ohjattua opetusta keskimäärin vähintään viisi tuntia. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain kullekin oppilaitokselle valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävien opiskelijavuorokausien enimmäismäärän, joka vuonna 2013 oli 279 900. Tuen määrä tarkistetaan joka neljäs vuosi. Vuonna 2013 se oli keskimäärin 42 euroa per opiskelijavuorokausi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 35.)

Liikunnan koulutuskeskusten kokonaisrahoitus muodostuu vapaan sivistystyön suoriteperusteisten valtionosuuksien, rakentamis- ja kehittämisavustusten ja opintotseteliavustusten lisäksi myös ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen valtionosuuksista. Kuviosta 2 voidaan todeta, että vuonna 2013 vapaan sivistystyön osuus kokonaisrahoituksesta oli 46 prosenttia. Rakentamis- ja kehittämisavustukset olivat 6,4 prosenttia. Ammatillisen peruskoulutuksen suoriteperusteisen valtionosuuden osuus kokonaisrahoituksesta oli 37,4 prosenttia sekä ammatillisen lisäkoulutuksen osuus 10 prosenttia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 40-41.)

KUVIO 2. Valtion kokonaisavustus vuonna 2013 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 40-41).

Valtakunnallisten koulutuskeskusten järjestämään koulutukseen osallistuneista vuonna 2013 58,6 prosenttia opiskeli vapaan sivistystyön koulutuksissa. Maksullisen palvelutoiminnan opiskelijamäärä oli 40,3 prosenttia, kun taas ammatillisen perustutkinnon opiskelijamäärän osuus oli vain 0,7 prosenttia, mutta koulutuksen keston vuoksi määrä opiskelijavuorokausina on huomattavasti suurempi. Ammatilliseen lisäkoulutuksen osuus opiskelijamääristä oli 0,4 prosenttia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 40-41.)

Taulukosta 1 nähdään urheiluopistoille vuonna 2013 myönnetyn valtion kokonaisrahoituksen jakautuminen. Suomen Urheiluopistolle vapaan sivistystyön suoriteperusteista valtionosuutta myönnettiin kolme miljoonaa euroa sekä rakentamis- ja kehittämisavustusta 139 000 euroa. Ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuus oli 2,068 miljoonaa euroa, sekä ammatillisen lisäkoulutuksen osuus 1,042 miljoonaa euroa. Yhteensä valtion kokonaisrahoitus oli 6,252 miljoonaa euroa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 41.)

TAULUKKO 1. Valtion kokonaisrahoitus 2013 (Opetus ja kulttuuriministeriö 2015, 41).

Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	Valtion kokonaisrahoitus (€)	Vapaan sivistystyön suorite-perusteinen valtionosuus (€)	Vapaan sivistystyön rakentamis- ja kehittämisavustukset (€)	Ammatillisen peruskoulutuksen suorite-perusteinen valtionosuus (€)	Ammatillisen lisäkoulutuksen suorite-perusteinen valtionosuus (€)
Eerikkilän Urheiluopisto	2 062 241	1 589 755	-	-	472 486
Kisakallion Urheiluopisto	3 622 433	1 529 531	74 000	1 957 211	61 691
Kuortaneen Urheiluopisto	4 560 168	1 975 223	693 000	1 331 614	560 331
Lapin Urheiluopisto	3 818 642	903 841	460 000	1 990 992	463 809
Liikunta-keskus Pajulahti	4 453 925	2 254 127	90 000	1 843 809	265 989
Solvalla Idrottsinstitut	2 312 390	433 536	129 000	1 540 696	209 158
Suomen Urheiluopisto	6 251 594	3 002 973	139 000	2 067 988	1 041 633
Tanhuvaaran Urheiluopisto	2 697 090	1 427 719	52 000	1 171 263	46 108
Urheiluopisto Kisakeskus	1 392 040	1 038 425	269 000	-	84 615
Varalan Urheiluopisto	2 911 751	1 280 924	196 000	1 293 098	141 729
Vuokatin Urheiluopisto	3 377 284	1 762 527	280 000	809 561	525 196
Yhteensä	37 459 558	17 198 581	2 382 000	14 006 232	3 872 745

Taulukossa 2 on eritelty urheiluopistojen vapaan sivistystyön rahoitus vuonna 2013, sekä opiskelijavuorokausien jakautuminen. Suomen Urheiluopistolla vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausia toteutui 55 827 vuorokautta, mikä on 40 prosenttia kaikista Suomen Urheiluopiston 137 941 opiskelijavuorokaudesta.

TAULUKKO 2. Opiskelijavuorokausien jakautuminen 2013 (Opetus ja kulttuuri-ministeriö 2015, 38).

Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset	Valtion kokonaisrahoitus vapaaseen sivistystyöhön (€) *	Opiskelijavuorokaudet						
		OKM:n päätös			Toteutetut			
		suoriteper. vos (€)	vs-vrk	€/vs-vrk	vs-vrk	€/vs-vrk	muut vrk	kaikki vrk
Eerikkilän Urheiluopisto	1 589 755	1 589 755	50 453	32	48 740	33	15 713	64 453
Kisakallion Urheiluopisto	2 222 531	1 529 531	37 709	41	39 031	39	44 497	83 528
Kuortaneen Urheiluopisto	2 668 223	1 975 223	46 642	42	45 935	43	40 100	86 035
Lapin Urheiluopisto	1 363 841	903 841	22 856	40	17 835	51	68 639	86 474
Liikuntakeskus Pajulahti	2 344 127	2 254 127	67 498	33	65 281	35	34 793	100 074
Solvalla Idrottsinstitut	562 536	433 536	11 284	38	12 807	34	16 871	29 678
Suomen Urheiluopisto	3 141 973	3 002 973	61 250	49	55 827	54	82 114	137 941
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 479 719	1 427 719	34 485	41	32 362	44	12 507	44 869
Urheiluopisto Kisakeskus	1 307 425	1 038 425	19 300	54	18 798	55	2 499	21 297
Varalan Urheiluopisto	1 476 924	1 280 924	21 433	60	20 759	62	46 631	67 390
Vuokatin Urheiluopisto	2 042 527	1 762 527	47 480	37	52 397	34	47 816	100 213
Yhteensä	20 199 581	17 198 581	420 390		409 773		412 180	821 953
Keskiarvo				42,4		43,9		

Sis. Suoriteperusteiset vapaan sivistystyön valtionosuudet sekä myönnetty kehittämisavustukset ja rakentamisavustukset.
Vs-vrk = vapaan sivistystyön vuorokausi, vs-vos = vapaan sivistystyön valtionosuus.

Kuten taulukoista voidaan todeta, Suomen Urheiluopisto on urheiluopistoista ehdottomasti suurin valtionosuuksien saaja. Kokonaisrahoitusta Suomen Urheiluopisto saa jopa 1,5 miljoonaa euroa enemmän kuin seuraavaksi suurimmat Liikuntakeskus Pajulahti ja Kuortaneen Urheiluopisto. Vapaan sivistystyön valtionosuutta Suomen Urheiluopisto kahmii jopa miljoonan enemmän kuin muut urheiluopistot sekä ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuutta puoli miljoonaa muita opistoja enemmän.

Vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausia Liikuntakeskus Pajulahdella puolestaan on kymmenentuhatta vuorokautta enemmän kuin Suomen Urheiluopistolla. Muita vuorokausia Suomen Urheiluopistolla on yli kaksinkertaisesti enemmän kuin Pajulahdella, johtuen monipuolisemmasta ammatillisesta koulutuksesta.

2.3 Kirjanpito ja tilinpäätös

Yleishyödyllinen yhteisö on kirjanpitovelvollinen saamistaan verovapauksista huolimatta. Lainsäädännössä määrätään, mitä liiketapahtumilla tarkoitetaan, miten kirjaukset tehdään ja minkälaisia laskelmia kirjanpitojärjestelmästä on kyettävä saamaan. Kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpitotapaa, mikä merkitsee vakiintuneita, oikeita ja yhdenmukaisia menettelytapoja. (Leppiniemi & Kykkänen, 2015, 19.) Kirjanpitolain ja -asetuksen lisäksi monet muut lait sisältävät säännöksiä kirjanpidon laatimiseksi, kuten esimerkiksi verolainsäädäntö sekä eri yhtiömuotojen lait (Kosonen & Tuomi-Sorjonen 2015, 108).

Tilinpäätöksen tavoitteena on antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta päätöksenteon tueksi. Tilinpäätös raportoi yrityksen strategian ja sen toiminnan seurauksista rahamääräisesti. Päätöksenteon kannalta hyödyllinen tilinpäätösinformaatio on oleellista, luotettavaa ja ymmärrettävää. Tilinpäätös antaa tietoa yrityksen taloudellisesta suorituksesta (tulot, menot ja tulos) sekä taloudellisesta asemasta (varat, velat ja oma pääoma). (Seppänen 2011, 15-16.)

Tilinpäätös koostuu neljästä osasta: taseesta, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta ja liitetiedoista. Lisäksi tilinpäätökseen on liitettävä toimintakertomus. Rahoitus-

laskelman ja toimintakertomuksen pienet kirjanpitovelvolliset saavat jättää tekemättä. Pääsääntöisesti tilinpäätös ja toimintakertomus on myös tilintarkastettava. Taseen tehtävänä on kuvata yrityksen varallisuutta tilinpäätöspäivänä. Tuloslaskelma sen sijaan kuvaa koko tilikauden tuloksen muodostumista. Rahoituslaskelma selvittää tilikauden aikana kertyneiden varojen käyttöä. Lisäksi taseen, tuloksen ja rahoituslaskelman jokaisesta erästä on esitettävä vertailutietona edellisen tilikauden vastaavat tiedot. Liitetietojen tehtävänä on syventää taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman antamaa kuvaa. Toimintakertomuksella kuvataan olennaisia tilikauden tapahtumia ja sen toiminnan kehittymistä. Lisäksi siinä arvioidaan tulevaa kehitystä sekä taloudelliseen asemaan vaikuttavia riskejä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006, 16.)

Yleisten tilinpäätösperiaatteiden mukaan toiminnan oletetaan olevan jatkuva. Sillä on suurta merkitystä esimerkiksi silloin, kun arvostetaan omaisuutta. Jatkuvuus tarkoittaa myös tasejatkuvuutta, eli seuraavan tilikauden avaava tase vastaa edellisen tilikauden päättävää tasetta. Laatimisperiaatteissa on myös noudatettava johdonmukaisuutta ja jatkuvuuden periaatetta tilikaudesta toiseen, jolloin eri tilikausien tiedot ovat vertailukelpoisia keskenään. Tilinpäätösperiaatteiden mukaan tilinpäätös tulee laatia suoriteperusteisesti soveltaen meno tulon kohdalla –periaatetta. Lisäksi kirjauksissa on noudatettava tilikauden tuloksesta riippumatonta varovaisuutta. Myös jokainen omaisuus- ja rahoituserä arvostetaan taseeseen erikseen. Näin ollen esimerkiksi saamisia ja velkoja ei saa netottaa kirjanpidossa keskenään, vaikka yrityksellä olisi saamisia ja velkoja samalta yritykseltä. (Salmi 2012, 22.)

2.4 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma esittää historiatietoa menneeltä ajalta, mitä on jo tapahtunut. Tuloslaskelma sisältää tilikaudelle kuuluvat tuotot ja kulut, joiden erotuksena muodostuu tulos – voitto tai tappio. Taulukossa 3 on esitetty kululajikohtaisen tuloslaskelman kaava. Liiketoiminnan tuotot ovat pääsääntöisesti liikevaihtoa eli varsinaisesta liiketoiminnasta saatuja tuottoja. Liikevaihdon lisäksi tuloslaskelmalla voi olla liiketoiminnan muita tuottoja, joilla ei ole samanlaista yhteyttä varsinaiseen

liiketoimintaan. Muita tuottoja voivat olla esimerkiksi myyntivoitot tai avustukset. (Salmi 2012, 24.)

TAULUKKO 3. Kululajikohtaisen tuloslaskelman kaava, lyhennetty (Yritystutkimus Ry 2011, 12-13).

LIIKEVAIHTO Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) / vähennys (-) Valmistus omaan käyttöön (+) Liiketoiminnan muut tuotot Materiaalit ja palvelut Henkilöstökulut Poistot ja arvonalentumiset Liiketoiminnan muut kulut LIIKEVOITTO/(-TAPPIO) Rahoitustuotot ja -kulut VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ Satunnaiset erät VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA Tilinpäätössiirrot Tuloverot Muut välittömät verot TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)
--

Liiketoiminnan kulut jaetaan lyhyt- ja pitkävaikutteisiin kuluihin. Lyhytvaikutteiset kulut ovat yhdelle tilikaudelle kuuluvia kuluja, jotka kirjataan suoraan tuloslaskelmaan kuluksi. Pitkävaikutteiset kulut taas aktivoidaan taseeseen, josta ne kirjataan poistoina tuloslaskelmaan vaikutusaikanaan. (Salmi 2012, 24.)

Ensimmäiseksi tuloslaskelmassa esitetään varsinaisesta toiminnasta saadut tuotot, eli liikevaihto sekä mahdolliset muut liiketoiminnan tuotot. Sen jälkeen vähennetään operatiiviseen toimintaan liittyvät liiketoiminnan kulut. Näiden erien erotusta kutsutaan liiketulokseksi eli liikevoitoksi/-tappioksi. Liiketuloksen jälkeiset kulut ovat pääsääntöisesti ei-operatiivisia tuloja ja kuluja, kuten rahoitustuottoja ja -kuluja. Liiketoiminnan tuloksen ja rahoitustuottojen ja -kulujen välinen erotus on rahoitustulos. (Seppänen 2011, 40.) Tämän jälkeen tuloslaskelmassa voi olla satunnaisia eriä, jotka nimensä mukaisesti ovat poikkeuksellisia, satunnaisia tuottoja tai kuluja. Satunnaisten erien jälkeen vuorossa ovat tilinpäätössiirrot ja viimeiseksi

tilikauden verot. Kaikkien näiden erien jälkeen jäljelle jää tilikauden tulos – voitto tai tappio. (Salmi 2012, 26.)

2.5 Tase

Taseen tehtävänä on kertoa yrityksen taloudellisesta asemasta tilinpäätöshetkellä. Tase kertoo yrityksen varallisuuden arvon tietyssä hetkenä sekä kuinka paljon siitä on rahoitettu omalla ja vieraalla pääomalla. Taloudellinen asema muodostuu varoista (vastaavaa) sekä veloista ja omasta pääomasta (vastattavaa). Kun yrityksen varoista vähennetään velat, jää jäljelle omistajille kuuluva oma pääoma. Tilikauden voitto lisää omaa pääomaa ja tappio taas vähentää sitä. (Seppänen 2011, 44.) Taseen kaava on esitetty taulukossa 4.

Taseen omaisuuspuoli jakaantuu kahteen ryhmään, pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin. Pysyvät vastaavat tuottavat tuloja useamman kuin yhden tilikauden ajan. Pysyvät vastaavat eli käyttöomaisuus jakaantuu vielä aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin sekä sijoituksiin. Näitä ovat esimerkiksi lisenssit, rakennukset ja osakkeet. Vaihtuvien vastaavien tarkoitus taas on tuottaa tuloa yhden tilikauden aikana. Niitä ovat vaihto-omaisuus, kuten varastot sekä myyntisaamiset ja kassavarat. (Salmi 2012, 28.)

Taseen vastattavaa puoli jakaantuu omaan pääomaan ja vieraaseen pääomaan. Ne ovat resursseja, joilla yrityksen toiminnot on rahoitettu (Seppänen 2011, 46). Omaa pääomaa ovat omistajien liiketoiminnan käyttöön antamia pääomia. Omistaja antaa liiketoiminnan käyttöön pääomia sijoittamalla varojaan yritykseen sekä jättämällä mahdolliset osingot nostamatta, eli lisäämällä tilikauden tuloksen voittovaroihin. Oma pääoma jakaantuu sidottuun ja vapaaseen pääomaan. Vapaata pääomaa ovat muun muassa edellisten tilikausien voitto sekä tilikauden voitto. Sidottua pääomaa sen sijaan ovat esimerkiksi osakepääoma, josta varoja ei voida jakaa. Sen tarkoitus on lähinnä turvata yrityksen velkoja. (Salmi 2012, 29.)

TAULUKKO 4. Taseen kaava, lyhennetty (Yritystutkimus Ry 2011, 28-29).

Vastaavaa	Vastattavaa
PYSYVÄT VASTAAVAT	OMA PÄÄOMA
Aineettomat hyödykkeet	Osake-, osuus-, tai muut
Aineelliset hyödykkeet	vastaava pääoma
Sijoitukset	Ylikurssirahasto
VAIHTUVAT VASTAAVAT	Arvonkorotusrahasto
Vaihto-omaisuus	Käyvän arvon rahasto
Saamiset	Vararahasto
Pitkäaikaiset	Muut rahastot
Lyhytaikaiset	Edellisten tilikausien voitto (tappio)
Rahoitusarvopaperit	Tilikauden voitto (tappio)
Rahat ja pankkisaamiset	TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ
Vastaavaa yhteensä	PAKOLLISET VARAUKSET
	VIERAS PÄÄOMA
	Pitkäaikainen
	Lyhytaikainen
	Vastattavaa yhteensä

Seppäsen (2011, 47) mukaan vieras pääoma sisältää yritykselle annettuja lainoja ja muita sitoumuksia. Vieraaseen pääomaan liittyy aina takaisinmaksuvelvollisuus. Velat voivat olla korollisia rahoitusvelkoja tai korottomia käyttöpääomavelkoja. Lisäksi velat jakaantuvat maksuajankohdan perusteella lyhytaikaisiin ja pitkäaikaisiin velkoihin. Lyhytaikaiset velat on tarkoitus maksaa yhden tilikauden aikana, kun taas pitkäaikaiset erääntyvät vasta yli vuoden kuluttua. Tyypillisimpiä lyhytaikaisia velkoja ovat ostovelat sekä lainojen lyhennyserät.

2.6 Tilinpäätöksen liitetiedot ja toimintakertomus

Tilinpäätösinformaatiota täydentävät tilinpäätöksen liitetiedot, jotka varmistavat oikean ja riittävän kuvan toteutumista. Lisäksi liitetiedoista edellytetään selviävän tilinpäätöksen laadintaperiaatteet sekä selostus, jos niistä on poikettu ja aiheuttavat näin ollen esimerkiksi vertailukelvottomuutta aikaisempiin tilikausiin nähden. Tuloslaskelman liitetiedoissa eritellään liikevaihdon toimialoitainen jakautuminen sekä liitetoiminnan muiden tuottojen sisältö. Satunnaisten tuottojen huomattava määrä on usein merkki suurista muutoksista ja riskitekijöistä. Lisäksi liitetietoina selvitetään poistojen perusteet ja pakollisten varausten muutos. (Salmi 2012, 55.)

Salmen (2012, 55) mukaan taseen tärkeimpiä liitetietoja ovat aineettomien hyödykkeiden aktivointi- ja poistoperusteet. Pysyvien vastaavien muutoksista selviää investoinnit ja käyttöomaisuuden myynnit, jotka kertovat yrityksen kasvusta ja kehityksestä. Oman pääoman muutokset kertovat voitonjaosta, tappioiden kattamisesta ja oman pääoman ehtoisestä rahoituksesta. Maksuvalmiutta ja rahoitusriskiä voidaan kartoittaa vieraan pääoman rakenteella. Lisäksi liitetiedoissa kerrotaan vakuuksia ja vastuita koskevat sitoumukset, kuten myös leasing sopimukset. Liitetiedot myös kertovat henkilöstömäärän, omistukset muissa yrityksissä sekä konsernisuhteet.

Kirjanpitolain (1336/1997) 3:1a§ mukaan toimintakertomuksella on kuvattava kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä ja tuloksellisuutta, taloudellista tilaa sekä merkittävimpiä riskejä. Kertomuksen sisältöä tulee arvioida oikeiden ja riittävien tietojen näkökulmasta, johon liittyy suuresti yrityksen toiminta, laajuus ja taloudellinen asema (Salmi 2012, 56). Kirjanpitolaki ei edellytä toimintakertomuksen laatimista pieniltä kirjanpitovelvollisilta, mutta osakeyhtiölaki edellyttää sitä kaikilta koosta riippumatta.

Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja menetelmät on tunnettava ennen tilinpäätöksen analysointia. Yrityksen toimintaan ja tilinpäätöksen sisältöön on perehdyttävä huolellisesti. Seuraavassa luvussa siirrytään käsittelemään tilinpäätösanalyysin menetelmiä.

3 TILINPÄÄTÖSANALYYSIMENETELMÄT

3.1 Tilinpäätösanalyysin hyödyntäminen

Tilinpäätösanalyysillä tarkoitetaan yrityksen taloudellisten toimintaedellytyksien arviointia tilinpäätösinformaation pohjalta. Analyysissä tutkitaan tuloksen riittävyyttä, eli yrityksen kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja niihin liittyviä rahoituksen riittävyyden riskejä. Tilinpäätösanalyysissa pyritään selvittämään myös tunnuslukujen taustalla vaikuttavia tekijöitä, jolloin voidaan syvällisemmin arvioida, onko kyseessä hetkellinen vai pidemmän aikavälin muutokset. Tulkittavia lukuja voidaan vertailla yrityksen omiin tai omistajien tavoitteisiin, muihin alan toimijoihin sekä toimialojen yleisiin keskiarvoihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 8, 10.)

Kaikkia lukuihin vaikuttavia tekijöitä ei yleensä saada selville pelkän tilinpäätösinformaation avulla. Analyysin syvällisyyteen onkin merkitystä sillä, kuka tutkimuksen tekee. Ulkopuoliset analytytikot saavat käyttöönsä vain yleistä tilinpäätösinformaatiota, mutta yrityksen omaan käyttöön tehty syvällisempi tutkimus tuottaa suurta lisäarvoa kohdeyrityksen omistajille ja johdolle.

Tilinpäätösinformaatiota käytetään hyväksi monenlaisissa päätöksentekotilanteissa eri käyttäjätahojen toimesta. Vaikka kaikkien sidosryhmien tavoite on saada kokonaisvaltainen kuva yrityksestä, painottuvat eri tahojen kiinnostusten kohteet eri tavalla. Voittoa tavoittelevissa yhtiöissä omistajat ja sijoittavat ovat kiinnostuneita yrityksen taloudellisesta tilasta, kannattavuuden tunnusluvuista sekä eritoten tuloslaskelman viimeisestä rivistä, eli tuottaako yritys jakokelpoista voittoa. (Niskanen & Niskanen 2003, 13-14.) Yleishyödyllisyyden valossa voitonjako ei ole mahdollista, mutta tappiollisesti toimiva yleishyödyllinenkään yhteisö ei ole elinkelpoinen kovin pitkään.

Yritysjohto käyttää informaatiota päivittäisen liiketoiminnan johtamiseen ja päätöksentekoon, kun pohditaan esimerkiksi investointipäätöksiä ja niiden rahoitusta. Liiketoimintasektoreittain lasketut tulosprosentit taas kertovat johdolle, millä liiketoiminnan alueella on parhaat katteet ja mitä kannattaisi kehittää. Johdolla voi

olla myös henkilökohtaisia kiinnostuksenkohteita tilinpäätöksen erien kehittymisestä, kuten tulos- tai bonuspalkkiojärjestelyt suhteutettuna liikevaihtoon tai tulokseen. Myös henkilökunta voi olla kiinnostunut tilinpäätöksestä samoista syistä ja ylipäätään työpaikan säilyvyydestä. (Niskanen & Niskanen 2003, 14-15.)

Tilinpäätöksen sisällöstä ovat kiinnostuneet myös rahoittajat ja tavarantoimittajat. Luottopäätöstä tehdessä luotonantaja selvittää yrityksen taloudellisen tilanteen ja arvioi sen takaisinmaksukykyä. Tavarantoimittajia taas kiinnostaa erityisesti yrityksen maksuvalmius eli kyky suoriutua velvoitteista lyhyellä aikavälillä. (Niskanen & Niskanen 2003, 16-17.) Myös tavarantoimittaja on luotonantaja silloin kuin yritykselle myydään laskulla eli annetaan maksuaikaa.

Myös asiakkaat ja erityisesti pitkäaikaiset yritysasiakkaat saattavat olla kiinnostuneita myyjäyrityksen taloudellisesta tilasta (Niskanen & Niskanen 2003, 17). Suuret hankinnat eivät ole järkeviä talousvaikeuksissa vellovalta yritykseltä. Kallunki (2014, 18) muistuttaa viranomaisten ja erityisesti verottajan olevan tilinpäätösinformaation keskeinen käyttäjäryhmä, sillä mahdollisesti maksettava arvonlisävero ja tulovero perustuvat tilinpäätöstietoihin, vaikkakin verotettava tulo voi olla hyvin erilainen kuin kirjanpidon osoittama tulos.

3.2 Tilinpäätöksen oikaiseminen

Tilinpäätösanalyysin perustana on virallinen tilinpäätös liitetietoineen sekä muu käytettävissä oleva informaatio. Tilinpäätöksen tulee olla laadittu voimassa olevien lain ja asetusten mukaisesti. Jotta eri yritysten tilinpäätökset olisivat vertailukelpoisia keskenään, joudutaan usein tilinpäätöstä muokkaamaan eli oikaisemaan.

Oikaisemisen lähtökohtana on tarve jalostaa tilinpäätösinformaatiota niin, että se palvelee analyysin tekijän tarkoitusta mahdollisimman hyvin. (Yritystutkimus ry 2011, 7.) Nykyisin tilinpäätösnormisto on melko tiukasti säädeltyä, mikä vähentää oikaisujen tarvetta (Niskanen & Niskanen 2003, 60). Koska tässä opinnäytetyössä käsitellään tilinpäätösanalyysia yleishyödyllisen yhteisön näkökulmasta, ei kaikkia yrityksen tuloksen ja taseen oikaisuja oteta huomioon.

3.2.1 Tuloslaskelman oikaisut

Kirjanpitolain mukaisessa virallisessa tuloslaskelmassa kuluja ei jaeta muuttuviin ja kiinteisiin, minkä johdosta kustannusrakenteesta saatava kuva ei ole yhtä yksityiskohtainen kuin sisäisen laskennan antama tieto. Tuloslaskelmassa ei myöskään esitetä käyttökatetta, mikä on säilytetty oikaistussa tuloslaskelmassa ja on täten edelleen käytettävissä toimialojen vertailulukuna. (Yritystutkimus ry 2011, 7.) Oikaistun tuloslaskelman kaava on esitetty taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Oikaistu tuloslaskelma (Yritystutkimus ry 2011, 14).

LIKEVAIHTO
Liiketoiminnan muut tuotot
LIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ
Aine ja tarvikekäyttö
Ulkopuoliset palvelut
Henkilöstökulut
Laskennallinen palkkorjaus
Liiketoiminnan muut kulut
Valmisteveraston lisäys/vähennys
KÄYTTÖKATE
Suunnitelman mukaiset poistot
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
LIIKETULOS
Tuotot osuuksista ja muista sijoituksista
Muut korko- ja rahoitustuotot
Korkokulut ja muut rahoituskulut
Kurssierot
Sijoitusten ja rahoitusarvopapereiden arvonalentumiset
Välittömät verot
NETTOTULOS
Satunnaiset tuotot
Satunnaiset kulut
KOKONAISTULOS
Poistoeron lisäys/vähennys
Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys
Laskennallinen palkkorjaus
Käyvän arvon muutokset
Muut tuloksen oikaisut
TILIKAUDEN TULOS

Liikevaihto koostuu kirjanpitolain 1 §:n mukaan liiketoiminnan varsinaisista tuotoista, josta on vähennetty annetut alennukset, arvonlisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot.

Liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjataan tuotot, jotka liittyvät yrityksen varsinaiseen toimintaan ja ovat luonteeltaan samankaltaisia kuin liikevaihto. Tällaisia tuottoja ovat muun muassa vuokratuotot, jos yrityksen varsinaiseen toimintaan ei kuulu vuokraustoiminta. Muihin tuottoihin kirjataan yrityksen varsinaiseen toimintaan saamat avustukset ja tuet. Myös käyttöomaisuuden myyntivoitot kirjataan virallisessa tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin tuottoihin, mutta kokonaisen toimialan myynti kuuluu satunnaisiin tuottoihin. (Yritystutkimus ry 2011, 17-18.)

Yritystutkimus ry:n (2011,18) mukaan liiketoiminnan muiden tuottojen erittely on välttämätön, kun arvioidaan tuottojen oikeaa paikkaa analyysia tehtäessä. Tilinpäätösanalyysin keskeisiä tavoitteita on eri vuosien saattaminen vertailukelpoiseksi, minkä johdosta tilikauden tuloksen kannalta olennaiset ja kertaluonteiset erät siirretään oikaistussa tuloslaskelmassa satunnaisiin tuottoihin sekä niiden hankkimisesta syntyneet kulut vastaavasti satunnaisiin kuluihin.

Oikaistussa tuloslaskelmassa aine- ja tarvikkeikäyttö lasketaan vähentämällä tuloslaskelman aine- ja tavaraostoista näiden varastojen lisäys tai lisäämällä niihin varastojen vähennys. Virallisen tuloslaskelman erät siis ryhmitellään uudelleen. (Niskanen & Niskanen 2003, 63.) Ulkopuolisilla palveluilla tarkoitetaan erilaisista työsuorituksista maksettuja korvauksia, kuten alihankkijoiden tai konsulttien suorittamat palvelut tai työvoiman vuokrauskulut. Tähän ryhmään eivät kuulu hallintopalveluista maksetut korvaukset, jotka kuuluvat kirjata hallintomenoihin. Ulkopuolisten palvelujen kasvu selittyy monesti sillä, että yritys on ulkoistanut palveluitaan, jolloin usein vastaavasti henkilöstökulut pienenevät. (Yritystutkimus ry 2011, 19.)

Henkilöstökulut käsittävät ennakonpidätyksen alaiset palkat ja niihin verrattavat kulut sekä pakolliset henkilösivukulut, kuten eläkekulut, vakuutusmaksut ja sosiaaliturvamaksut. Vapaaehtoiset henkilöstökulut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin. (Yritystutkimus ry 2011, 19.)

Liiketoiminnan muut kulut ovat sisällöltään laaja ja niitä ovat kaikki ne toimintaan kuuluvat kulut, joita ei ole tuloslaskelmassa erikseen mainittu. Muita kuluja ovat esimerkiksi vuokrat, leasingmaksut, mainontakulut ja hallintomenot. Liitetiedoissa yleensä eritellään olennaiset liiketoiminnan muut kulut, mikä on välttämättömyyttä arvioidessa kulujen oikeaa paikkaa analyysissä. Myös omaisuuden myyntitappiot kuuluvat tähän ryhmään ellei kyseessä ole kokonaisen toimialan luopumisessa syntyneet myyntitappiot, jotka kuuluvat satunnaisiin kuluihin. (Leppiniemi ym. 2006, 133-134.)

Tuloslaskelmassa esitetään suunnitelman mukaiset poistot, jotka perustuvat pysyvien vastaavien hankintamenoon ja näiden taloudelliseen käyttöikänsä. Mahdollisesti saadut investointiavustukset pienentävät omaisuuden hankintamenoa, jolloin poistot tehdään investointiavustuksella vähennetystä hankintahinnasta. Poistoja voidaan tehdä tasapoistojen lisäksi menojäännöspoistoina, jolloin pääsääntöisesti käytetään elinkeinoverolain mukaisia maksimipoistoja. (Yritystutkimus ry 2011, 22.) Oikaisutarve syntyy, jos tehdyt poistot eivät ole oikeassa suhteessa käyttöomaisuuteen tai jos poistoajat ovat ylimitoitettuja. Tällöin oikaistussa tuloslaskelmassa käytetään elinkeinoverolain sallimia maksimipoistoja ja oikaisu kirjataan oikaistun tuloslaskelman erään muut tuloksen oikaisut. (Niskanen & Niskanen 2003, 65.)

Yritystutkimus ry:n (2011, 23) mukaan arvonalentumisella tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa jonkin hyödykkeen todennäköinen luovutushinta on pysyvästi alentunut. Poikkeuksellisen suuria arvonalennuksia voi aiheutua esimerkiksi tulipaloista tai muista suurista onnettomuuksista. Tavanomaiset, esimerkiksi tavara-varastossa tapahtuneet pilaantumiset tai vanhenemiset sisällytetään varaston muutokseen ja asiakasriskeistä johtuvat luottotappiot liiketoiminnan muihin kuluihin. Vain erittäin poikkeukselliset ja olennaiset arvonalentumiset kirjataan arvonalentumisiin.

Oikaistun tuloslaskelman erä tuotot osuuksista ja muista sijoituksista koostuu virallisen tuloslaskelman eristä tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä, tuotot osuuksista omistusyhteyserityksissä ja tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista. Osuuksien tuotoilla tarkoitetaan erityisesti osinkoja ja muita vastaavia tuotto-osuuksia kuten korkoja. Oikaisu on tarpeen jos viralliseen tuloslaskelmaan

on kirjattu kurssivoittoja. Jos muut korko- ja rahoitustuotot sisältävät kurssivoittoa, siirretään ne oikaistun tuloslaskelman kurssieroihin. Näin menetellään myös korkokulujen ja muiden rahoituskulujen osalta, jos ne sisältävät kurssitappioita. (Niskanen & Niskanen 2003, 66-67.)

Oikaistun tuloslaskelman välittömiin veroihin sisältyvät virallisen tuloslaskelman erät tuloverot ja muut välilliset verot. Jos virallisen tuloslaskelman verot sisältävät aikaisemmilta tilikausilta maksettuja lisäveroja tai veronpalautuksia, ne siirretään satunnaisiin tuottoihin tai kuluihin, sillä kyseisessä kohdassa esitetään vain tilikauden tuloksesta aiheutuneet verot. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutokset siirretään oikaistun tuloslaskelman erään muut oikaisut. (Niskanen & Niskanen 2003, 68.)

Sekä virallisessa että oikaistussa tuloslaskelmassa esiintyvät satunnaisten tuottojen ja kulujen erät, joille on ominaista, että ne ovat kertaluonteisia ja syntyvät jostain muusta kuin yrityksen varsinaisesta toiminnasta. Mikäli satunnaisiin eriin on kirjattu selkeästi liiketoimintaan kuuluvia tuottoja tai kuluja, ne on oikaistussa tuloslaskelmassa palautettava oikeille paikoilleen. (Niskanen & Niskanen 2003, 69.)

3.2.2 Taseen oikaisut

Oikaistu tase poikkeaa monin osin virallisesta taseesta. Oikaistussa taseessa esiintyy esimerkiksi leasingvastuukanta, joka kuvaa yrityksen tulevina vuosina eräänntyvien leasingmaksujen määrää. Lisäksi oikaistussa taseessa yhdistellään useita virallisessa taseessa erikseen esitettäviä eriä. (Niskanen & Niskanen 2003, 70.) Oikaistun taseen kaava on esitetty taulukossa 6.

TAULUKKO 6. Oikaistun taseen kaava (Yritystutkimus ry 2011, 30).

PYSYVÄT VASTAAVAT Kehittämismenot Liikearvo Muut aineelliset hyödykkeet Aineettomat hyödykkeet yhteensä Maa- ja vesialueet Rakennukset ja rakennelmat Koneet ja kalusto Muut aineelliset hyödykkeet Aineelliset hyödykkeet yhteensä Sisäiset osakkeet ja osuudet Muut osakkeet ja osuudet Sisäiset saamiset Muut sisäiset saamiset Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset yhteensä Leasingomaisuus VAIHTUVAT VASTAAVAT Aineet ja tarvikkeet Keskenkäynteiset tuotteet Valmiit tuotteet Muu vaihto-omaisuus Vaihto-omaisuus yhteensä Myyntisaamiset Sisäiset myyntisaamiset Muut sisäiset saamiset Muut saamiset Lyhytaikaiset saamiset yhteensä Rahat ja rahoitusarvopaperit Vastaavaa yhteensä	OMA PÄÄOMA Osake- tai muut peruspääoma Ylikurssi-, vara- ja arvonkorotusrahasto Käyvän arvon rahasto Muut rahastot Kertyneet voittovarot Tilikauden tulos Pääomalainat Taseen oma pääoma yhteensä Poistoero Vapaaehtoiset varaukset Poistoero ja varaukset yhteensä Oman pääoman oikaisu Oikaistu oma pääoma yhteensä VIERAS PÄÄOMA Pääomalainat Lainat rahoituslaitoksilta Eläkelainat Saadut ennakot Sisäiset velat Muut pitkäaikaiset velat Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä Laskennallinen verovelka Pakolliset varaukset Leasingvastuut Korolliset lyhytaikaiset velat Saadut ennakot Ostovelat Sisäiset ostovelat Muut sisäiset korolliset velat Muut sisäiset korottomat velat Muut korottomat lyhytaikaiset velat Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä Oikaistu vieras pääoma yhteensä Vastattavaa yhteensä
--	---

Taseen vastaavaa-puolen aineettomiin hyödykkeisiin voidaan aktivoida vain menoja, joista todennäköisesti tulevina vuosina saadaan tuloja. Ainoastaan aineettomat oikeudet, kuten toimiluvat, patentit ja lisenssit ovat pakko aktivoida, muiden aineettomien hyödykkeiden aktivointi on vapaaehtoista ja ne voidaan vähentää vuosikuluna. (Leppiniemi ym. 2006, 86.) Liikearvo sen sijaan poistetaan Kirjanpi-

tolautakunnan (2007) suositusten mukaan vähintään viiden vuoden kuluessa. Yritystutkimusneuvottelukunnan (2011, 31) mukaan jos aineettomien hyödykkeiden aktivoinnit todetaan aiheettomiksi, poistetaan ne taseesta.

Virallisen taseen aineellisia hyödykkeiden erä ovat muun muassa maa-alueet, rakennukset ja rakennelmat, koneet ja kalusto ja muut aineelliset hyödykkeet. Nämä erät saadaan suoraan virallisesta taseesta, eikä niihin yleensä liity oikaisun tarvetta. Oikaistun taseen erä sisäiset osakkeet ja osuudet pitää sisällään virallisen taseen erät osuudet saman konsernin yrityksissä sekä omistusyhteyserityksissä. Oikaisutarve syntyy, jos omistetun yrityksen oma pääoma on menetetty, eikä osakkeilla ole arvoa. Tällöin osakkeiden arvo poistetaan taseesta omasta pääomasta ja osakkeista. Muut osakkeet ja osuudet –erä saadaan suoraan virallisesta taseesta. (Niskanen & Niskanen 2003, 72-73.)

Pysyvien vastaavien sisäiset saamiset tarkoittavat saamia konserniyhtiöiltä tai muilta läheisiltä yrityksiltä. Tähän erään on yhdistelty virallisen taseen saamiset saman konsernin yrityksiltä ja omistusyhteyserityksiltä. Oikaisutarve syntyy jos saamisten maksu on epävarmaa tai epätodennäköistä. (Yritystutkimus ry 2011, 29-30.) Muut saamiset ja sijoitukset sisältävät pitkäaikaisten saamisten erät muut saamiset, myyntisaamiset, lainasaamiset, maksamattomat osakkeet/osuudet ja siirtosaamiset. Erä sisältää myös lainasaamiset ulkopuolisilta, joiden todennäköinen takaisinmaksuaika on yli vuosi. Tähän erään katsotaan kuuluvaksi kaikki ne sijoitukset, jotka eivät palvele liiketoimintaa. (Em. 36.)

Erityisen poikkeuksellisen erän oikaistussa taseessa muodostaa leasingvastuukanta. Jäljellä olevien leasingvastuiden määrä selviää tilinpäätöksen liitetiedoista. Leasingvastuukanta lisätään taseen molemmille puolille omana eränään. (Yritystutkimus ry 2011, 36.)

Vaihtuvien vastaavien erät pitävät sisällään sekä oikaistussa että virallisessa taseessa erilaiset varastot, joita kutsutaan vaihto-omaisuudeksi. Muuhun vaihto-omaisuuteen kirjataan virallisen taseen muu vaihto-omaisuus ja ennakkomaksut. Lyhytaikaiset saamiset jakaantuvat oikaistussa taseessa myyntisaamisiin, sisäisiin myyntisaamisiin, muihin sisäisiin saamisiin sekä muihin saamisiin. Myyntisaami-

siin kirjataan myynneistä ulkopuolisille syntyneet saamiset. Sisäiset myyntisaamiset sisältävät nimensä mukaisesti konsernin tai omistusyhteisyrityksen myyntisaamiset ja muut sisäiset saamiset, jotka eritellään taseen liitetiedoissa. Muut saamiset sen sijaan ovat saamia ulkopuolisilta, johon on yhdistelty virallisen taseen erät lainasaamiset, muut saamiset, maksamattomat osakkeet/osuudet ja siirtosaamiset. Olennaiset siirtosaamiset on eriteltävä liitetiedoissa. Viimeisenä oikaistun taseen eränä ovat rahat ja rahoitusarvopaperit, joka on yhdistelmä virallisen taseen eristä rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. (Yritystutkimus ry 2011, 37-39.)

Yritystutkimus ry:n (2011, 41-42) mukaan oikaistun taseen oman pääoman osake- tai muu peruspääoma käsittää osakeyhtiössä osakepääoman ja muissa yhtiömuodoissa yritykseen sijoitetun peruspääoman kuten virallisessa taseessakin. Ylikurssi- ja vararahastojen kerryttäminen ei ole enää osakeyhtiölain mukaan mahdollista, mutta vanhat rahastot käsitellään sidottuna pääomana. Kertyneet voittovarot pitävät sisällään aikaisempien tilikausien voitot ja tappiot, joka saadaan suoraan virallisesta taseesta. Tilikauden tulos esitetään oikaistussa taseessa samana kuin virallisen taseen tilikauden tulos. Oikaistuun tulokseen vaikuttaneet korjaukset otetaan huomioon oikaistussa taseessa oman pääoman oikaisuina.

Oman pääoman oikaisu muodostuvat sellaisista eristä, joilla virallisen taseen omaisuuseriä tai velkoja on oikaistu muualla analyysissa. Oikaisuihin kirjataan myös epävarmat saamiset ja aiheettomiksi osoittautuneet arvonkorotukset sekä poisto-oikaisu. Oman pääoman oikaisu voi olla myös positiivinen, jos pysyvien vastaavien käyvät arvot ovat huomattavasti korkeammat kuin tasearvot osoittavat. Vastaavasti samalla summalla oikaistaan pysyvien vastaavien tasearvoja. (Yritystutkimus ry 2011, 43-44.)

Oikaistun taseen vieraaseen pääomaan kuuluvat pakolliset varaukset, pitkä- ja lyhytaikaiset velat sekä leasingvastuukanta. Pitkäaikaisessa vieraassa pääomassa esitetään velat, jotka eräänntyvät maksettavaksi vuotta pidemmän ajan kuluttua. Lainat rahoituslaitoksilta pitävät virallisen taseen tapaan lainat pankeilta tai muilta rahoituslaitoksilta, jotka eräänntyvät yli vuoden kuluttua. Ulkomaanrahan määräiset velat muutetaan Suomen rahaksi tilinpäätöspäivän kurssiin, josta johtuvat kurssi-

voitot tai –tappiot on kirjattava tuloslaskelmaan. Sisäiset velat muodostuvat virallisen taseen velat saman konsernin yrityksille ja omistusyhteisyriksille mukaan lukien ostovelat. Muut pitkäaikaiset velat taas sisältävät pitkäaikaiset ostovelat, rahoitusvekselit, muut velat ja siirtovelat ulkopuolisille. Tunnuslukuja laskettaessa näiden oletetaan olevan korollisia velkoja. (Yritystutkimus ry 2011, 44-46.)

Pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan luetaan oikaistussa taseessa myös laskennallinen verovelka, mikä koostuu mahdollisten poistoeron ja vapaaehtoisten varaus-ten yhtiöverokannan mukaisesta osuudesta. Pakolliset varaukset ovat menoja, joihin ei liity tulonodotuksia, kuten eläkevaraukset, verovaraukset ja muut pakolliset varaukset. Viimeinen erä on leasingvastuukanta, joka on vastatilinä vastaavaapuolen leasingvastuulle. (Yritystutkimus ry 2011, 47.)

Lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan katsotaan velat, jotka erääntyvät maksettavaksi vuoden kuluessa. Näitä ovat pääsääntöisesti rahoituslaitoslainojen lyhennyserät, saadut ennakot, ostovelat ja siirtovelat. Ostovelat ja siirtovelat jaetaan pitkäaikaisten velkojen tapaan sisäisiksi veloiksi sekä ulkopuolisiksi veloiksi. Sisäiset velat jaetaan lisäksi korottomiin ja korollisiin velkoihin. Muut korottomat velat koostuvat veloista ulkopuolisille, joita ovat muun muassa arvonlisäverovelka ja ennakonpidätysvelka. Siirtovelkoja ovat usein jaksotetut erät, kuten lomapalkkavelat, vakuutusmaksut, vuokrat ja korot. (Yritystutkimus ry 2011, 46-49.)

Suurimmat muutokset taseen vastattavaa-puolella ovat lähinnä leasingvastuukannan mukaisesti kasvava taseen loppusumma sekä erien uudelleen järjestäminen ja yhdistäminen. Lisäksi jotkut oikaisut saattavat vaikuttaa omaan pääomaan oman pääoman oikaisuerän kautta.

3.3 Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös

Prosenttilukumuotoista tilinpäätöstä käytetään tilinpäätöserien vertailuun. Siinä tuloslaskelman erät suhteutetaan liikevaihtoon ja taseen erät taseen loppusummaan. Sen avulla voidaan verrata kustannuserien kehittymistä suhteessa liikevaihtoon myös eri vuosien aikana. Prosenttilukumuotoista tilinpäätöstä voidaan käyttää lisäksi vertaillen keskenään hyvinkin erikokoisten yritysten kustannus- ja taserakenteita. (Niskanen & Niskanen 2003, 87.)

Prosenttilukumuotoinen tuloslaskelma laaditaan oikaistun tuloslaskelman pohjalta. Liikevaihdoksi asetetaan 100 prosenttia ja jokainen tuloslaskelman erä jaetaan liikevaihdolla. Vastaavasti prosenttilukumuotoinen tase laaditaan oikaistun taseen pohjalta. Taseen loppusummaksi asetetaan 100 prosenttia ja jokainen taseen erä suhteutetaan siihen.

3.4 Kassavirtalaskelma

Yrityksen virallinen tilinpäätös laaditaan suoriteperusteisesti, jolloin tulot kirjataan liikevaihtoon silloin, kun suorite toimitetaan asiakkaalle, vaikka siitä ole saatu maksua. Vastaavasti kulut kirjataan tuloslaskelmaan silloin, kun hyödyke kulutetaan, vaikka maksu olisi suoritettu aiemmin. Erityisesti suoriteperiaate vaikuttaa investointien käsittelyyn: Hankinnat kirjataan taseeseen, jolloin ne rasittavat tuloslaskelmaa vuotuisin poistoin, vaikka investointi on kassasta maksettu kokonaisuudessaan hankinta-aikana. Näistä syistä yrityksen kassavirrat eivät ole suoraan luettavissa tilinpäätöksestä. Kassavirrat ovat kuitenkin monen sidosryhmän kiinnostuksen kohteena. Esimerkiksi rahoittajat ovat kiinnostuneita rahavirroista, sillä lainojen korot ja lyhennykset maksetaan kassavaroista eikä tuloslaskelman voitolla. (Niskanen & Niskanen 2003, 164.)

Mitä enemmän yrityksellä on pysyviä vastaavia, sitä suurempi merkitys jaksotusratkaisuilla on tilinpäätöksen antamaan kuvaan. Riittävän kuvan varmistamiseksi suurilta yrityksiltä ja yleisen edun kannalta merkittäviltä yhteisöiltä vaaditaan tilinpäätökseen rahoituslaskelma. Yrityksiä analysoidessa käytetään usein maksuperusteista kassavirtalaskelmaa, joka voidaan riittävällä tarkkuudella laatia tilinpäätöstietojen avulla. (Leppiniemi & Kykkänen 2015, 179.) Kassavirta-analyysillä pystytään selvittämään mihin asti yrityksen tulorahoitus on riittänyt ja miten rahat on käytetty, sekä milloin on jouduttu turvautumaan ulkopuoliseen rahoitukseen tai omaisuuden realisointiin.

Merkittävimmät erot kassavirtalaskelman ja tuloslaskelman välillä syntyvät liikevaihdon ja myynnin kassaan maksujen välillä, ostojen ja ostomaksujen kesken sekä investointien ja tuloslaskelman poistojen välillä (Niskanen & Niskanen 2003,

165). Kassavirtalaskelman perusajatuksena on vähentää kassatuloista menot niiden taloudellisessa etuoikeusjärjestyksessä, jolloin nähdään kuinka pitkälle yrityksen tulorahoitus riittää kattamaan toiminnan kulut.

Ensin kassaan maksuista vähennetään pakolliset juoksevat menot, kuten ostot, palkat, vuokrat ja muut liiketoiminnan kulut. Jos näiden jälkeen kassajäämä on ylijäämäinen, rahaa voidaan käyttää muun muassa vieraan pääoman korkojen sekä mahdollisten osinkojen rahoittamiseen. Mikäli edelleen kassassa on rahaa, sitä voidaan käyttää esimerkiksi investointeihin. Kassajäämän ollessa negatiivinen on syytä tarkastella, mistä rahat ovat saatu kassamenojen hoitamiseen. Yritys on voinut nostaa lainaa, myydä omaisuutta, tai omistajat ovat sijoittaneet yritykseen rahaa. (Leppiniemi ym. 2015, 179-180.) Yrityksen taloudellisesta tilasta onkin syytä olla eritoten huolissaan, jos ulkopuoliseen rahoitukseen on jouduttu turvautumaan juoksevien maksujen hoidossa.

Kassavirtalaskelma laaditaan oikaistun tuloslaskelman ja virallisen taseen sekä liitetietojen perusteella (Yritystutkimus ry 2011, 52). Taulukossa 7 esitetään Kassavirtalaskelman kaava.

Kassavirtalaskelman liiketulos saadaan oikaistusta tuloslaskelmasta. Käyttökate saadaan lisäämällä liiketulokseen poistot ja arvonalentumiset. Käyttökate on lisäksi oikaistava toiminnallisen käyttöpääoman ja pakollisten varausten muutoksella, jotta saadaan varsinaisen toiminnan tuottama kassavirta eli toimintajäämä. (Yritystutkimus ry 2011, 53.)

Rahoitusjäämä saadaan lisäämällä toimintajäämään tuloslaskelman rahoitustuotot ja vähentämällä rahoituskulut. Rahoitustuotot ja -kulut saattavat sisältää jaksotettuja kuluja, joten niiden muuttaminen täysin kassaperusteiseksi on usein mahdotonta. Lisäksi rahoitusjäämän sisältyvät verot sekä satunnaiset tuotot ja kulut saadaan suoraan oikaistusta tuloslaskelmasta. Investointijäämä saadaan lisäämällä rahoitusjäämään investoinnit sekä sijoitusten ja pitkäaikaisten saamisten muutos. (Yritystutkimus ry 2011, 54-55.)

TAULUKKO 7. Kassavirtalaskelma (Yritystutkimus ry 2011, 53.)

Liiketulos	
+ _____	<u>Poistot ja arvonalentumiset</u>
=	Käyttökate
-/+	Toiminnallisen käyttöpääoman lisäys/vähennys
+/- _____	<u>Pakollisten varausten lisäys/vähennys</u>
=	Toimintajäämä
+	Rahoitustuotot
-	Rahoituskulut
-	Verot
+/- _____	<u>Satunnaiset tuotot/kulut</u>
=	Rahoitusjäämä
-/+	Investoinnit (netto)
-/+ _____	<u>Sijoitusten ja pitkäaikaisten saamisten lisäys/vähennys</u>
=	Investointijäämä
+/-	Pitkäaikaisen vieraan pääoman lisäys/vähennys
+/-	Lyhytaikaisen korollisen vieraan pääoman lisäys/vähennys
+/-	Pääomalainojen lisäys/vähennys
+/-	Oman pääoman maksullinen lisäys/vähennys (pl. osingonjako)
-	Osingonjako/yksityiskäyttö
-/+ _____	<u>Lainasaamisten lisäys/vähennys</u>
=	Rahavarojen muutos
+	Rahavarat tilikauden alussa
- _____	<u>Rahavarat tilikauden lopussa</u>
=	0

Kassavirtalaskelman seuraavina erinä käsitellään pitkä- ja lyhytaikaisen vieraan pääoman muutokset, mahdollisten pääomalainojen ja oman pääoman maksullinen muutos sekä lainasaamisten muutos. Rahavarojen muutos sisältää rahojen, pankkisaamisten ja rahoitusarvopapereiden muutoksen. Rahavarojen muutos kertoo, onko tilikauden kassavirta ollut yli- vai alijäämäinen. (Yritystutkimus ry 2011, 57.)

Rahoituksen riittävyyttä eri käyttökohteisiin mitataan kassavirtalaskelman jäämillä, joita ovat toiminta-, rahoitus- ja investointijäämät. Pitkällä aikavälillä yrityksen toiminnan edellytyksenä on tulorahoituksen riittävyys, vaikka yksittäisillä tilikausilla jäämät voivat heilahdella voimakkaastikin. Alhaiset jäämät voivat joutua myös siitä, että yritys on käyttänyt aikaisempia ylijäämiään kyseisen tilikauden menoihin. (Yritystutkimus ry 2011, 57.)

Yritystutkimus ry:n (2011, 57) mukaan toimintajäämä kertoo jäljellä olevan myyntitulojen määrän, kun tuotoista on vähennetty liiketoiminnan juoksevat menot. Toimintajäämän tulee olla jatkuvasti positiivinen, jotta yritystä voidaan pitää kannattavana ja maksukykyisenä. Poikkeuksellisesti toimintajäämä voi olla negatiivinen, jos yritys kasvaa voimakkaasti tai mikäli projektiluonteisen toimituksen luovutus ja laskutus sijoittuvat lähelle tilinpäätösajankohtaa.

Rahoitusjäämä kuvaa toiminnan kulujen ja nettorahoituskulujen sekä verojen ja voitonjaon jälkeen jäävää erää, minkä positiivisuus kertoo yrityksen kykenevän ainakin osittain rahoittamaan investointinsa tulorahoituksella sekä mahdollisesti lyhentämään velkojaan. Jos rahoitusjäämä on jatkuvasti negatiivinen, yrityksen velkaantuminen kasvaa. (Yritystutkimus ry 2011, 58.) Leppiniemien (2006, 280) mukaan rahoitusjäämää kutsutaan myös kannattavuuden nollarajaksi. Heidän mukaansa elinkelpoisuuden tunnusmerkkinä voidaan pitää jäämän kolmen-neljän vuoden keskiarvon positiivisuutta.

Investointijäämän positiivisuus tarkoittaa sitä, että liiketoiminnan tuotot riittävät lisäksi investointeihin. Investointijäämän jälkeinen vieraan ja oman pääoman sekä rahavarojen muutos kertoo, miten mahdollinen vaje on katettu tai miten positiivinen jäämä on käytetty. (Yritystutkimus ry 2011, 58.)

Yritystutkimus ry (2011, 58) kehottaa käyttämään 3-5 vuoden kassavirtalaskelmia arvioitaessa yrityksen toimintaedellytyksiä, jotta vuosittaisten heilahtelujen lisäksi voitaisiin laskea myös keskiarvoja. Laskelman jäämillä ei ole tavoitearvoja, mutta kehityksen suuntaa niistä voidaan päätellä. Tulorahoituksen tarve riippuu esimerkiksi yhtiön investointitarpeesta tai lainojen lyhennystilanteesta. Kassavirta reagoi tuloslaskelmaa nopeammin toiminnassa tapahtuviin muutoksiin. Tuloslaskelma

voi hetkellisesti vielä näyttää hyvää tulosta, vaikka kassavirrat olisivat supistuneet ja rahoitusta olisi jouduttu hankkimaan pitkittämällä velkojen maksua.

3.5 Tunnuslukuanalyysi

Tunnuslukuanalyysin tavoitteena on analysoida yrityksen taloudellista suorituskykyä ja asemaa muuttamalla tilinpäätöksen rahamääräiset erät vertailukelpoiseksi muiden yritysten kanssa. Tunnusluvut ovat tilinpäätöksestä laskettavia mittareita, joilla kuvataan yrityksen taloutta ja taloudellisia toimintaedellytyksiä, eli kannattavuutta ja rahoitusta. Rahoitusta tarkastellaan yleensä kahdesta näkökulmasta, vakavaraisuutena ja maksuvalmiutena. (Leppiniemi ym. 2006, 196.)

Seppäsen (2011, 63) mukaan tunnuslukuanalyysissä on kyse yrityksen strategian – niin operatiivisen, investointi-, kuin rahoitusstrategian – ja sen toteuttamisen vaikutusten arvioinnista yrityksen taloudelliseen asemaan. Tunnuslukujen avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä yrityksen johdon ja sen strategian onnistumisesta sekä yrityksen vahvuuksista ja heikkouksista.

Pääsääntöisesti tunnusluvut esitetään suhdelukumuotoisina, jolloin yksi tilinpäätöksen erä suhteutetaan johonkin toiseen erään, useimmiten liikevaihtoon tai taaseen loppusummaan. Suhdelukumuoto mahdollistaa erikokoisten yritysten ja eri vuosien välisen vertailun. Koska yhden yrityksen yhden vuoden tietojen pohjalta laskettujen tunnuslukujen perusteella voi harvoin tehdä johtopäätöksiä, tunnuslukuja onkin aina suhteutettava johonkin vertailutietoon. Kun tunnuslukuja verrataan tietyssä vuonna muihin saman toimialan yritysten keskiarvoihin, puhutaan ajallisesta poikkileikkausanalyysistä. Aikasarja-analyysissä taas seurataan yrityksen omaa kehitystä pidemmällä aikavälillä. (Niskanen & Niskanen 2003, 111-112.)

Joillekin tunnusluvuille on olemassa Yritystutkimus ry:n määrittelemiä ohjeita. Kallunki (2014, 91) muistuttaa lukujen olevan hyvin toimialasidonnaisia, jolloin vertailua on mielekäästä tehdä vain saman toimialan sisällä tai saman yrityksen eri vuosina. Kallungin mukaan saman yrityksen eri vuosien lukujen vertailu onkin erittäin hyödyllistä.

Seppäsen (2011, 66) mukaan tunnuslukujen normaaliarvo on suhteellinen käsite, joiden tulkinta perustuu aina vertailuun. Tunnuslukuja voidaan verrata yrityksen omiin tavoitearvoihin ja aiempiin raportointikausiin sekä saman toimialan tai kilpailijoiden tunnuslukuihin. Yrityksen tavoitearvoihin vertailu kertoo yrityksen johdon kyvystä päästä asetettuihin tavoitteisiin. Tunnuslukujen vertailu toimialan tunnuslukuihin tai parhaiten menestyviin yrityksiin antaa hyödyllistä informaatiota yrityksen ja sen johdon heikkouksista ja vahvuuksista. Seppäsen mukaan paras tapa tehdä luotettavia johtopäätöksiä on vertailla yrityksen tunnuslukuja kilpailijoiden tunnuslukuihin useamman vuoden ajalta.

3.5.1 Kannattavuuden tunnusluvut

Yrityksen kannattavuus on yritystoiminnan elinehto. Niskasen & Niskasen (2003, 8) mukaan tilinpäätösanalyysin yhtenä tavoitteena on arvioida yrityksen kannattavuutta. Yrityksen tulos on kannattavuuden absoluuttinen mittari, mutta koska eri yritysten viivan alle jäävää lukua ei ole mielekästä pelkästään vertailla keskenään, voidaan kannattavuutta vertailla suhteuttamalla tuloslaskelman lukuja liikevaihtoon tai taseen loppusummaan. (Leppiniemi ym. 2006, 217.)

Tärkeimpiä absoluuttisen kannattavuuden mittareita ovat käyttökate, liiketulos, nettotulos ja rahoitustulos.

Käyttökate ei esitetä virallisessa tuloslaskelmassa. Käyttökate saadaan kun oikaistuun tuloslaskelman liiketulokseen lisätään poistot ja arvonalentumiset. Käyttökateprosentti selvittää liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja ja rahoituseriä. Tunnuslukua on mielekästä verrata ainoastaan saman toimialan yritysten kesken, sillä sille ei ole yleispätevää arvoa. Tunnuslukuun vaikuttaa huomattavasti käyttöomaisuuden määrä, eli omistaako yritys käyttämänsä laitteet tai rakennuksen vai vuokraako se niitä. (Yritystutkimus ry 2011, 60-61.)

$$\text{Käyttökate-\%} = \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Liiketulos kertoo, paljonko liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. Liiketulos on oikaistun tuloslaskelman välitulos, joka poikkeaa viralli-

sen tuloslaskelman liikevoitosta/-tappiosta tehtyjen oikaisujen määrällä. Tunnusluku soveltuu yhden yrityksen kannattamisen seuraamiseen tai toimialan sisällä tapahtuvaan vertailuun. (Kallunki 2014, 94.)

$$\text{Liiketulos-\%} = \frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Liiketulosprosentin ohjearvot Yritystutkimus ry:n mukaan on:

yli 10 %	=	hyvä
5 - 10 %	=	tydyttävä
alle 5 %	=	heikko

Nettotulos lasketaan lisäämällä liiketulokseen rahoitustuotot ja vähentämällä rahoituskulut ja verot. Nettotuloksen tulee olla positiivinen, jotta yritystoimintaa voidaan pitää kannattavana. (Yritystutkimus ry 2011, 62.) Nettotulos ilmaisee, onko yritys pystynyt rahoittamaan lainojen korot ja investointien omarahoitusosuudet varsinaisella liiketoiminnallaan (Balance Consulting 2016).

$$\text{Nettotulos-\%} = \frac{\text{Nettotulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Rahoitustulos saadaan, kun nettotulokseen lisätään poistot ja arvonalentumiset. Rahoitustuloksen täytyy riittää lainojen lyhennykseen ja investointien omarahoitusosuuksiin, joten sen on ylitettävä nollassa lyhyelläkin aikavälillä. Negatiivinen rahoitustulos tarkoittaa sitä, että yritys on joutunut rahoittamaan lainalla juoksevia kulujaan. Yritystoiminnan jatkuvuuden takia tulorahoituksen pitäisi riittää vähintäänkin kattamaan lainojen lyhennystarpeen. Tulkittaessa on kuitenkin muistettava, ettei rahoitustulos kuvaa täysin rahavirtaa, koska se sisältää ei-kassatapahtumia, kuten varaston muutokset ja muut jaksotukset. (Balance Consulting 2016.)

$$\text{Rahoitustulos-\%} = \frac{\text{Rahoitustulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Kokonaispääoman tuotto kuvaa yrityksen kykyä huolehtia käytössä olevasta kokonaispääomasta ja ilmaisee millaisen tuoton se on saanut sitomilleen resursseilleen. Kokonaispääoman tuotosta käytetään myös nimeä kansantaloudellinen kannattavuus. (Balance Consulting 2016.)

Kokonaispääoman tuotto-% =

$$\frac{(\text{Nettotulos} + \text{rahoitustulos} + \text{verot 12kk})}{\text{Oikaistun taseen loppuumma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$$

Kokonaispääoman tuotolle voidaan soveltaa Yritystutkimus ry:n mukaan ohjearvoja:

yli 10 %	=	hyvä
5 – 10 %	=	tydyttävä
alle 5 %	=	heikko

Sijoitetun pääoman tuotto on yksi käytetyimmistä kannattavuuden tunnusluvuista. Se kertoo, kuinka paljon tuottoa yritys on saanut siihen sijoitetulle korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tunnusluvussa tarkastellaan pääoman tuottoa sekä oman että vieraan pääoman sijoittajan näkökulmasta. Tuoton voi katsoa olevan ongelmallinen, jos se on vieraan pääoman tuottovaatimusta, eli korkotasoa, alhaisempi. (Leppiniemi ym. 2006, 225-226.)

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto-\%} = \frac{(\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot 12kk})}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$$

3.5.2 Maksuvalmiuden tunnusluvut

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä suoriutua jatkuvasti maksuvelvoitteistaan. Mitä parempi yrityksen maksukyky on, sitä helpommin ja edullisemmin se selviytyy maksuistaan. Maksuvalmiuden päättelemisen tilinpäätöksestä ei ole helppoa, sillä tilikauden päättymispäivä edustaa vain yhtä päivää, jolloin saatavat ja velat eivät välttämättä ole tyypillisimmillään. Suuntaa antavia tunnuslukuja on kuitenkin mahdollista laskea. (Leppiniemi ym. 2015, 177.)

Leppiniemen ym. (2006, 236) mukaan maksuvalmiutta kuvaavat nopeasti rahaksi muutettavat erät, kassa- ja pankkitalletusten lisäksi siis myyntisaamiset, vaihtomaisuus ja mahdolliset pörssinoteeratut arvopaperit. Maksuvalmiutta edustavat myös käyttämättömät tililimiitit, mutta maksuvalmiutta on hyvä tarkastella myös liitetietojen pohjalta; paljonko yrityksellä on vastuuta ja käyttääkö se leasingrahoitusta.

Maksuvalmiuden tunnuslukuja laskettaessa verrataan lyhytaikaisten saamisten suhdetta lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Tällaisia maksuvalmiuden mittareita ovat *Quick ratio* ja *Current ratio*. *Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajasta* voidaan päätellä, kuinka tehokkaasti perintä ja maksaminen hoidetaan ja millaisia mahdollisuuksia niihin liittyy. (Leppiniemi ym. 2006, 244.)

Quick ratio mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan pelkällä rahoitusomaisuudella (Yritystutkimus ry 2011, 71).

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus} - \text{osatuloutuksen saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{lyhytaikaiset ennakot}}$$

Quick ratiolle voidaan antaa ohjearvot:

yli 1	=	hyvä
0,5 – 1	=	tydyttävä
alle 0,5	=	heikko

Current ration tarkastelujakso on edeltäjää pidempi. Tunnusluvussa lasketaan rahoitusomaisuuteen mukaan myös vaihto-omaisuus. (Yritystutkimus ry 2011, 71.)

$$\text{Curren ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Qurrent ration viitearvoina Yritystutkimus ry:n (2011, 72) mukaan pidetään:

yli 2	=	hyvä
1-2	=	tydyttävä
alle 1	=	heikko

Maksuvalmiutta voidaan pyrkiä parantamaan nopeuttamalla kassatulojen kertymistä esimerkiksi tehostamalla perintää, myöntämällä kassa-alennuksia tai myymällä saamisia rahoitusyhtiölle. *Myyntisaamisten kiertoaika* kertoo, kuinka pitkään tulot ovat myyntisaamisina ennen kuin ne maksetaan. (Yritystutkimus ry 2011, 69.) Kallungin (2014, 129) mukaan liian tiukat maksuajat saattavat johtaa asiakkaiden menettämiseen.

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika, pv} = 365 * \frac{(\text{Myyntisaamiset} + \text{sisäiset myyntisaamiset})}{\text{Liikevaihto (12kk)}}$$

Vastaavasti kun yritys antaa maksuaikaa asiakkailleen, se saa toimittajiltaan maksuaikaa laskuilleen. Yritys rahoittaa näin osan toiminnastaan ostovelkojen avulla. *Ostovelkojen kiertoajalla* mitataan, kuinka monta päivää yrityksen ostot ovat velkana. (Kallunki 2014, 131.) Ostovelkojen kiertoaikaa voi väärentää huomattavastikin ostovelkoihin lukeutuvat liiketoiminnan muut kulut.

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika, pv} = 365 * \frac{\text{Ostovelat} + \text{sisäiset ostovelat}}{\text{Ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut (12kk)}}$$

3.5.3 Vakavaraisuuden tunnusluvut

Vakavaraisuus kuvaa yrityksen kykyä suoriutua sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisuuden tunnusluvut kuvaavat yrityksen pääomarakennetta eli oman ja vieraan pääoman suhdetta. Vakavaraisena voidaan pitää yritystä, jolla on omaa pääomaa niin paljon, että vieraan pääoman korkokulut kyetään kattamaan myös kannattavuuden heikentyessä. (Niskanen & Niskanen 2003, 130.)

Yrityksen *omavaraisuusaste* saadaan suhteuttamalla oma pääoma taseen loppusummaan, josta on vähennetty ennakot, jotka liittyvät keskeneräisiin töihin tai vaihto-omaisuuteen sisältyvään projektiin. Omavaraisuus aste mittaa yrityksen vakavaraisuutta ja tappionsietokykyä. (Yritystutkimus ry 2011, 66.)

$$\text{Omavaraisuusaste-\%} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$$

Yli 40 %	=	hyvä
20 – 40 %	=	tydyttävä
alle 20 %	=	heikko

Gearing-prosenti eli nettovelkaantumisaste mittaa yrityksen korollisten velkojen määrää suhteessa omaan pääomaan. Veloista vähennetään likvidit varat, koska voidaan ajatella yrityksen voivan milloin tahansa lyhentää niillä velkojaan. (Niskanen & Niskanen 2003, 133.)

$$\text{Gearing-\%} = \frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{Rahat ja rahoitusarvopaperit}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$$

Korollinen vieras pääoma = Pitkäaikainen vieras pääoma ilman saatuja ennakoita + korolliset lyhytaikaiset velat + muut sisäiset korolliset velat

Yritystutkimus ry:n (2011, 68) mukaan arvoa voidaan pitää hyvänä, jos tunnusluku on alle 100 %, mutta negatiivisesta pääomasta johtuva miinusmerkkinen tunnusluku on heikko.

Vieeraan pääoman takaisinmaksukykyä mitataan rahoitustuloksen avulla, eli kuinka monta vuotta menisi, jos yritys käyttäisi tulorahoituksensa kokonaan vieeraan pääoman maksuun. Saatua lukua voidaan verrata yrityksen keskimääräiseen laina-aikaan. (Yritystutkimus ry 2011, 72.)

$$\text{Vieeraan pääoman takaisinmaksuaika} = \frac{(\text{Sijoitettu vieras pääoma tilikauden lopussa})}{\text{Rahoitustulos (12kk)}}$$

Lainojen hoitokate puolestaan mittaa yrityksen kassavirran riittävyttä velkojen korko- ja rahoituskulujen sekä lyhennysten maksuun. Lähtökohtaisesti yrityksen odotetaan hoitavan vieeraan pääoman kulut operatiivisen toiminnan kassavirralla. (Seppänen 2011, 86.)

$$\text{Lainojen hoitokate} = \frac{\text{Rahoitustulos} + \text{rahoituskulut}}{\text{Rahoituskulut} + \text{pitkäaikaisten lainojen lyhennykset}}$$

Lainojen hoitokatteen ohjearvoina voidaan Yritystutkimus ry:n (2011, 72) mukaan pitää:

Yli 2	=	hyvä
1-2	=	tyydyttävä
alle 1	=	heikko

3.5.4 Muut tunnusluvut

Yritystoiminnan volyyymia kuvaava mittari on liikevaihto. Sen muutoksella kuvataan useimmiten toiminnan kasvua tai supistumista. Liikevaihdon muuttumista voidaan seuranta *liikevaihdon muutosprosentilla*. (Yritystutkimus ry 2011, 75.) Liikevaihdon kasvulle ei ole olemassa viitearvoja, mutta käytännössä sen olisi ylitettävä inflaatio, jotta se olisi saavuttanut reaalisen kasvun (Balance Consulting 2016).

$$\text{Liikevaihdon muutos-\%} = \frac{\text{Liikevaihdon muutos (12kk)}}{\text{Liikevaihto edellisellä kaudella (12kk)}} \times 100$$

Henkilöstön tehokkuutta voidaan arvioida suhteuttamalla liikevaihto henkilöstömäärään. Tunnusluvun vertailtavuutta heikentää se, että yritys saattaa käyttää laajasti ostopalveluita, kun taas yrityksen oma henkilöstömäärä on alhainen. Myös yritysten tapa laskea henkilöstömäärä voi vaihdella huomattavastikin. (Balance Consulting 2016.)

$$\text{Liikevaihto/henkilö} = \frac{\text{Liikevaihto (12kk)}}{\text{Henkilöstö keskimäärin}}$$

Seuraavaksi luodaan Suomen Urheiluopistolle teoriaosuuden pohjalta tilinpäätösanalyysi, jota tarkastellaan luvussa 4.

4 SUOMEN URHEILUOPISTON TILINPÄÄTÖSANALYYSI

4.1 Yritysesittely

Suomen Urheiluopisto Vierumäellä on opetusministeriön alainen johtava valtakunnallinen liikunnan valmennus- ja koulutuskeskus ja vapaan sivistystyön oppilaitos, jota ylläpitää Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö. Suomen Urheiluopisto tuottaa korkeatasoisia koulutus-, valmennus- ja liikuntapalveluja. Ydin toimintaa ovat liikunta-alan koulutus, terveystyö ja urheilutoiminta. Vuosittain Vierumäen alueella vieraillee yli 400 000 asiakasta. (Vierumäki 2015.)

Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiön suurimmat osakkaat ovat Jääkiekkosäätiö (65,8 %) ja Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma (18,95 %). Pienempiä omistajia ovat Koripallosäätiö (6,07 %), Suomen Voimistelu- ja Liikuntaseurat ry (2,77 %), Suomen Uimaliiton Tuki ry (1,25 %), sekä muut (0,002 %). Suomen Urheiluopiston toimitusjohtajana toimii Heikki Hietanen ja rehtorina Jukka Leivo sekä hallituksen puheenjohtajana Matti Nurminen. (Vierumäki 2015.)

Vierumäellä toimii useita eri yhtiöitä, joita kutsutaan Vierumäki-yhtiöiksi. Suomen Urheiluopiston elinkeinoverollisesta toiminnasta vastaa Vierumäki Country Club Oy, joka tuottaa liikunta- ja hyvinvointipalveluja, majoitus-, ravintola- ja kokouspalveluja. Vierumäki Country Club Oy:n suurin omistaja on Jääkiekkosäätiö (59,2 %). Suomen Urheiluopiston omistusosuus on 18,2 %. (Vierumäki 2015.)

Suomen Urheiluopiston tytäryhtiöitä ovat oppilasasuntola Kiinteistö Oy Jytinä sekä Kiinteistö Oy Leipuri. Suomen Urheiluopisto vuokraa omistamia tiloja muille alueen yhteistyökumppaneille, sekä vuokraa omaa kurssikäyttöön muita alueella olevia majoitus- ja koulutustiloja.

Suomen Urheiluopisto perustettiin vuonna 1927 Lauri ”Tahko” Pihkalan aloitteesta. Pihkala etsi pitkään sopivaa sijaintia Urheiluopistolle, kunnes lumoutui Heinolan Vierumäen mykistävästä maisemasta (Kaikkonen 2007, 32). Opiston pitkäaikaisena rehtorina vuosina 1976-2006 toimi professori Tapani Ilkka (em. 206), jonka aikana Vierumäki-yhtiöistä tuli suuri kokonaisuus. Viimeisen vuosikymmenen aikana Vierumäki on laajentunut voimakkaasti.

Suomen Urheiluopisto on vahvasti riippuvainen valtionosuuksista, joilla koulutus-toimintaa ja vapaan sivistystyön alaista toimintaa kehitetään. Valtionosuuksilla on yhtiön toimintaan merkittävä vaikutus. Valtiovallan poliittisten linjausten johdosta avustukset ovat pienentyneet vuosittain ja tulevat jatkossa yhä entisestään vähene-mään. Yrityksen on otettava tämä huomioon tulevina vuosina. Valtionosuudet vuosina 2009-2014 ovat olleet noin kuusi – seitsemän miljoonaa euroa, eli lähes yhtä paljon kuin yrityksen liikevaihto. Vuonna 2014 Suomen Urheiluopiston valti-onosuudet vähenivät noin 340 000 euroa edellisestä vuodesta. Tulevaisuudessa valtionosuuksien supistuminen on arvioitu olevan kaikkien koulutuksen järjestä-jien osalta noin 260 miljoonaa euroa. (Suomen Urheiluopiston tasekirja 2014.)

Yleishyödyllisenä yhteisönä Suomen Urheiluopistolla on erityinen asema verotuk- sessa. Se ei ole verovelvollinen saamistaan tuloistaan valtion tuloverotuksessa, vaan ainoastaan saamistaan kiinteistötulosta kunnallisverotuksessa kevennetyin veroprosentein. Yritys ei ole arvonnäköverovelvollinen tuloistaan, minkä johdosta myös ostojen arvonnäköveron osuus jää rasittamaan sen tulosta. Elinkeinoverotuk- sen alaisen toiminnan Suomen Urheiluopisto on siirtänyt kokonaan Vierumäki Country Club Oy:lle.

4.2 Tuloslaskelman analysointi ja oikaisut

Tilinpäätösanalyysi aloitetaan analysoimalla virallista tuloslaskelmaa ja tekemällä siihen tarvittavat oikaisut. Suomen Urheiluopiston oikaistu tuloslaskelma on esi- tetty liitteessä 1.

Tuloslaskelman mukainen liikevaihto koostuu liikuntakurssien tuloista, urheilu- testaus- ja opiskelijahierontatuloista, maksullisen palvelutoiminnan tuloista, sekä vuokratuloista. Yhtiön toimialaan on myös sisälletty kiinteistöjen hallinta, joten vuokratuotot luetaan liikevaihtoon.

Tarkastellessa Suomen Urheiluopiston liikevaihdon kehittymistä vuosina 2009- 2014 todetaan sen olevan jatkuvasti laskusuuntainen. Vuonna 2014 liikevaihto oli 1,5 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2009. Liikevaihto on suhteessa myös saatuihin avustuksiin, sillä mitä enemmän on opiskelijavuorokausia, josta saadaan

valtionosuuksia, sitä suurempi osa kurssitulon ja avustuksen erotuksena lukeutuu liikevaihtoon.

Liiketoiminnan muut tuotot sisältävät saadut valtionosuudet ja muut avustukset. Lisäksi ne sisältävät osakkeiden myyntivoittoa, puunmyyntituloja, käyttöomaisuuden myyntivoittoa sekä liiketoiminnan luovutuksesta syntyneitä voittoja. Oikaistussa tuloslaskelmassa liiketoiminnan muut tuotot sisältävät vain valtionosuudet ja avustukset. Muut tuottojen erät siirretään satunnaisiin tuottoihin. Ne ovat kertaluonteisia eriä, jotka liiketoiminnan muina tuottoina johtaisivat harhaan tunnuslukuja laskettaessa ja kannattavuutta selvittäessä. Lisäksi yhtiö laatii tilinpäätöksen liitetietoihin emoyhtiön tuloslaskelman kirjanpitoasetuksen 1 : 3 §:n mukaisesti, eli aatteellisen yhdistyksen tai säätiön tuloslaskelman kaavan mukaisesti, jossa kyseiset tuotot ovat myös esitetty satunnaisina erinä.

TAULUKKO 8. Liiketoiminnan muut tuotot

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Osakkeiden myyntivoitot	522	168				
Puun myyntitulot		44		23	122	23
Liikkeenluovutus				222		
Muut liiketoiminnan tuotot		232	176	235	2	5
Yhteensä	522	444	176	480	124	28

Taulukkoon 8 on eritelty liitetietojen mukaiset liiketoiminnan muut tuotot, jotka siirretään liiketoiminnan muista tuotoista satunnaisiin tuottoihin. Vuonna 2009 ja 2010 Suomen Urheiluopisto myi omistamiaan osakkeita ja sai kauppavoittoa yhteensä 690 000 euroa. Vuonna 2012 Suomen Urheiluopisto luovutti liiketoimintaansa.

Valtiontalouden kulukarsinta näkyy tuloslaskelman muita tuottoja tarkastellessa. Vuodesta 2012 avustukset ovat vähentyneet 300 000 – 400 000 euroa vuosittain, mikä on noin viisi prosenttia liikevaihdosta.

Liiketoiminnan kulut koostuvat ruokapalvelujen ostoista, ulkopuolisista palveluista, kuten opetuspalvelujen ostoista, henkilöstökustannuksista sekä liiketoiminnan muista kuluista. Näitä ovat muun muassa vuokrat, majoitus- ja kiinteistökulut, opetusmenot sekä markkinointi- ja hallintomenot.

Liiketoiminnan muiden kulujen huomataan olevan suurin tuloslaskelman kuluerä. Kuuden vuoden tarkastelujakson aikana voidaan kuitenkin nähdä yrityksen onnistuneen kulukarsinnassaan. Vuodesta 2011 liiketoiminnan muut kulut ovat vähentyneet 300 000 eurolla vuosittain. Vuonna 2012, jolloin yhtiön yt-neuvottelut myös olivat, tuloslaskelman henkilöstökulut vähenivät kahdella miljoonalla, kun taas ulkopuoliset palvelut kasvoivat vastaavasti lähes yhtä paljon. Yritys vähensi henkilökuntaa ja ulkoisti palveluitaan.

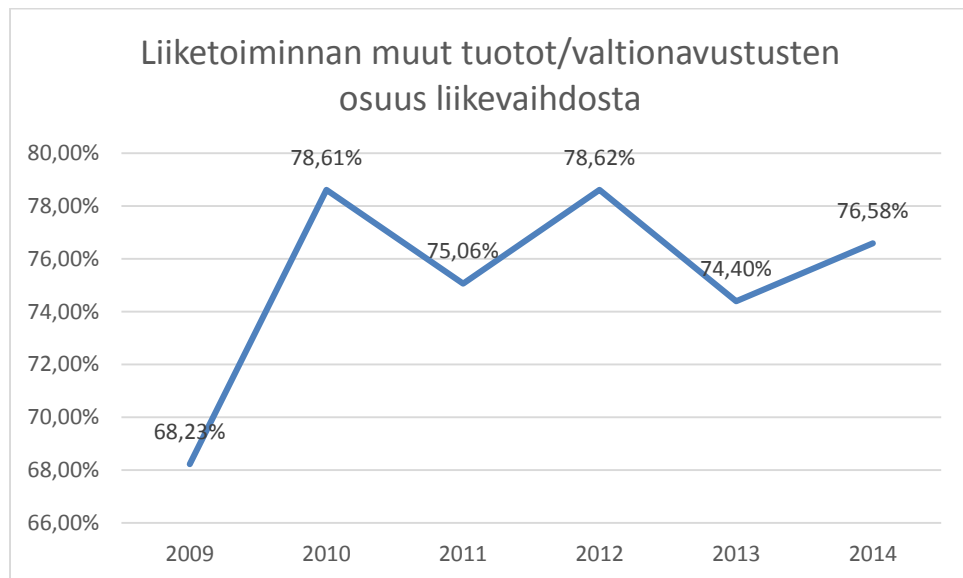
Poistot ovat kirjattu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistot ovat tehty tasapoistoina tai menojäännöspoistoina hyödykkeen taloudellisena vaikutusaikana. Valtavan käyttöomaisuuden johdosta Suomen Urheiluopiston poistot ovat suuria ja rasittavat huomattavasti tuloslaskelmaa. Poistot painavat yhtiön liiketuloslaskelman alhaiseksi ja jopa negatiiviseksi. Vaikkei yhtiö investoisi lähitulevaisuudessa ja poistot pienenisivät, liiketoiminnan muihin kuluihin sisältyvät kiinteistön hoitokulut alkaisivat kasvaa jatkuvan korjaustarpeen johdosta.

Rahoitustuottoja Urheiluopisto on saanut muun muassa osinkoina. Osinkotuloja ei tulevaisuudessa ole odotettavissa, sillä yhtiö myi omistamiaan osakkeita. Rahoituskulut ovat kertyneet korko- ja muina kuluina rahoituslaitoslainoista. Korkokulut ja muut rahoituskulut ovat yhdistetty oikaistussa tuloslaskelmassa yhdeksi eräksi, korkokulut ja muut rahoituskulut. Korkokulut ovat koko tarkastelujakson ajan olleet noin puoli miljoonaa vuosittain, lukuun ottamatta vuotta 2012, jolloin kulut ylittävät 800 000 euroa. Tuloslaskelma ei vaatinut muita suuria oikaisuja, vaan erät saatiin suoraan virallisesta tuloslaskelmasta.

4.3 Prosenttimuotoinen tuloslaskelma

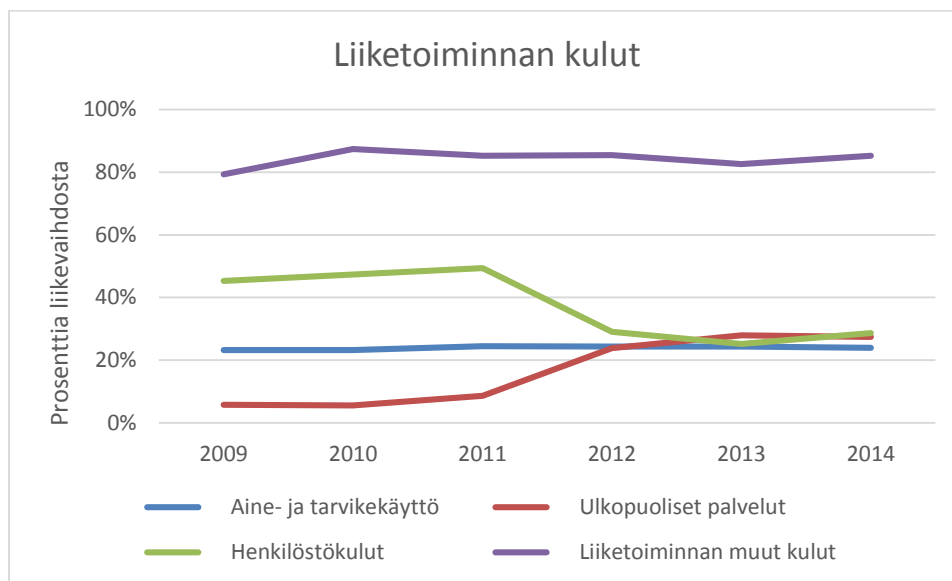
Tuloslaskelman oikaisujen jälkeen oikaistu tuloslaskelma muutetaan prosenttilukaiseen muotoon, jossa tuloslaskelman eriä suhteutetaan liikevaihtoon. Suomen Urheiluopiston prosenttimuotoinen tuloslaskelma esitetään liitteessä 2.

Suomen Urheiluopiston prosenttimuotoisesta tuloslaskelmasta voidaan havaita, että liiketoiminnan muut tuotot ovat melkein yhtä suuret kuin liikevaihto. Liiketoiminnan muut tuotot pitävät sisällään Suomen Urheiluopiston saamat valtionavustukset, jotka muodostavat suuren osan yhtiön tuloista. Niiden osuus on vaihdellut vuosien 2009-2014 välillä 68-79 prosenttia liikevaihdosta (Kuvio 3.).

KUVIO 3. Valtionavustusten osuus liikevaihdosta.

Kulurakennetta tarkasteltaessa huomataan, että suhteellisesti suurin kuluerä on muut liiketoiminnan kulut, jotka vaihtelevat tarkastusjaksolla 79-87 prosentin välillä liikevaihdosta. Kulurakennetta on havainnollistettu kuviossa 4. Kulut koostuvat kiinteistä kuluista, kuten vuokrista ja kiinteistökuluista sekä muista hallinnollisista kuluista.

KUVIO 4. Liiketoiminnan kulut.

Huomionarvoista on, että henkilöstökulut vuosina 2009-2011 ovat noin 50 prosenttia liikevaihdosta ja ostetut palvelut 5-8 %. Vuonna 2012-2014 henkilöstökulut ovat tippuneet alle 30 prosenttiin, kun taas ulkopuoliset palvelut ovat nousseet rajusti viidestä prosentista 30 prosentin tietämille. Syynä tähän eroon on liikkeenluovutus vuonna 2012 ja palvelujen ulkoistaminen.

Käyttökate on pysynyt kuitenkin palvelualaan nähden melko hyvissä lukemissa tarkastelujakson aikana, 15 prosentin tietämissä. Vuonna 2011 käyttökate sukelsi huonoimpaan lukemaansa 7,34 prosenttiin, mutta nousi taas liikkeenluovutuksen jälkeen. Vuonna 2014 se laski 11,34 prosenttiin.

Suunnitelman mukaiset poistot ovat pysyneet tarkastelujakson ajan melko tasaisina. Yritys on tehnyt maltillisia investointeja, joihin on saatu osittain myös avustuksia. Poistot ovat kuitenkin todella suuri osa yrityksen liikevaihdosta, keskimäärin 15 %. Isot poistot johtuvat suuresta määrästä kiinteistöjä. Poistoista johtuen yrityksen liiketulos tippuu hyvin heikoksi, huonoimpana vuonna 2011 jopa -9,23 prosenttiin. Keskimäärinkin tarkastelujaksolla liiketulos painuu negatiiviseksi.

Osinko- ja korkotuotot ovat pääsääntöisesti olleet hyvin pieniä, vain 0,2 % luokkaa, pois lukien vuoden 2010 ja 2011 osingot, sekä vuoden 2012 korkotuotto. Tuloslaskelmaa tarkasteltaessa huomataan korko- ja muiden rahoituskulujen olevan todella suuria, kuuden prosentin luokkaa, vuonna 2012 jopa lähes 10 %. Taseesta

nähdäänkin vieraan korollisen pääoman olevan 50 % taseen loppusummasta, joten yhtiö joutuu maksamaan myös paljon korkoja. Suuret rahoituskulut painavatkin yrityksen nettotuloksen tappiolliseksi. Nettotulos on ollut tarkastelujakson aikana noin viisi prosenttia miinuksella, huonoimpana vuotena 2011 jopa -13,88 %. Jotta toiminta olisi kannattavaa, tulisi nettotuloksen olla aina positiivinen.

Suomen Urheiluopistolla on jonkin verran myös satunnaisia tuottoja, kuten osakkeiden myyntivoittoja, puunmyyntiä ja liikkeenluovutuksesta tulleita tuloja. Keskimäärin niiden osuus on ollut 3,3 % liikevaihdosta. Näiden voidaan katsoa olleen kuitenkin vain hetkellistä tekohengitystä, sillä kokonaistulos pysyy lähes joka vuosi kuitenkin tappiollisena. Liikkeenluovutus paransi kannattavuutta hetkellisesti kokonaistuloksen ollessa vuonna 2012 0,48 %, mutta jo vuonna 2014 tulos oli kuitenkin 6,48 % tappiollinen.

Yleishyödyllisen Suomen Urheiluopiston tavoite pitkällä aikavälillä on tuottaa nollatulosta. Valtionosuuksien vähentyminen tulee vaikuttamaan huomattavasti yhtiön tulokseen. Jatkuva velkaantuminen on pysäytettävä ja Suomen Urheiluopiston tulee pyrkiä kasvattamaan liikevaihtoaan, jotta kulut saadaan katettua pienentyvistä avustuksista huolimatta.

4.4 Taseen analysointi ja oikaisut

Tuloslaskelmien analysoinnin ja oikaisujen jälkeen siirrytään tarkastelemaan tasetta. Tuloslaskelman tavoin virallista tasetta tarvitsee oikaista vain vähän ja taseen erät yhdistellään uudelleen oikaistun taseen kaavoihin. Suomen Urheiluopiston oikaistu tase on esitetty liitteessä 3.

Suomen Urheiluopiston taseen pysyvät vastaavat sisältävät aineettomat ja aineelliset hyödykkeet sekä sijoitukset. Aineellisiin hyödykkeisiin kuuluvat maa-alueet, rakennukset ja kalusto, sekä muut aineelliset hyödykkeet. Käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenona vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Mahdolliset avustukset ovat kirjattu hankintamenon vähennykseksi.

Virallisen taseen aineettomat oikeudet ja muut pitkävaikutteiset (aineettomat) menot yhdistellään oikaistussa taseessa yhdeksi ryhmäksi nimeltä muut aineettomat hyödykkeet. Aineellisista hyödykkeistä keskeneräiset hankinnat ovat yhdistelty

ryhmään muut aineelliset hyödykkeet. Kuviossa 5 eritellään oikaistun taseen rakenne ja sen sisältämät virallisesta tilinpäätöksestä yhdistellyt erät.

Vastaavaa	Vastattavaa
<ul style="list-style-type: none"> • Muut aineettomat hyödykkeet <ul style="list-style-type: none"> • Aineettomat oikeudet & muut pitkävaikutteiset menot • Aineelliset hyödykkeet <ul style="list-style-type: none"> • Maa-alueet • Rakennukset ja rakennelmat • Koneet ja kalusto • Muut aineelliset hyödykkeet (sis. keskeneräiset työt) • Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset <ul style="list-style-type: none"> • Sisäiset osakkeet ja osuudet (sis. osuudet konserniyrityksissä ja osakkuusyrietyksissä) • Muut osakkeet ja osuudet • Muut saamiset ja sijoitukset (sis. liittymismaksut) • Leasingomaisuus • Lyhytaikaiset saamiset <ul style="list-style-type: none"> • Myyntisaamiset • Muut sisäiset saamiset • Muut saamiset • Rahat ja rahoitusarvopaperit <ul style="list-style-type: none"> • Sis. Rahoitusomaisuusarvopaperit & Rahat ja pankkisaamiset 	<ul style="list-style-type: none"> • Oma pääoma <ul style="list-style-type: none"> • Osakepääoma • Ylikurssi- ja arvonkorotusrahasto (sis. arvonkorotusrahasto & vararahasto) • Kertyneet voittovarot • Tilikauden tulos • Pitkäaikainen vieras pääoma <ul style="list-style-type: none"> • Lainat rahoituslaitoksilta • Muut pitkäaikaiset velat • Leasingvastuut • Lyhytaikainen vieras pääoma <ul style="list-style-type: none"> • Korolliset lyhytaikaiset velat • Saadut ennakot • Ostovelat • Muut sisäiset korottomat velat (sis. velat saman konsernin yrityksille ja osakkuusyrietyksille) • Muut korottomat lyhytaikaiset velat (sis. muut velat ja siirtovelat)

KUVIO 5. Oikaistun taseen rakenne.

Suomen Urheiluopistolla on kaksi tytäryritystä, joiden osakekannat se omistaa kokonaan. Lisäksi se perusti vuonna 2009 osakkuusyhtiön Vierumäen Infra Oy:n yhdessä Vierumäki Country Club Oy:n kanssa, jolle se myi kokonaisuudessaan

Infran osakkeet vuonna 2010. Oikaistun taseen sisäiset osakkeet ja osuudet sisältävät virallisen taseen erät osuudet saman konsernin yrityksissä sekä osakkuusyri-tyksissä.

Vaihtuvat vastaavat pitävät sisällään pitkäaikaiset saamiset, joita ovat liittymismaksut sekä lyhytaikaiset saamiset kuten myyntisaamiset ja siirtosaamiset sekä rahoitusomaisuuden. Siirtosaamiset sisältävät valtionosuuksia sekä muita saamisia kuten vuokrasaamisia ja menoennakoita. Vaihtuvien vastaavien pitkäaikaisten saamisten liittymismaksut ovat siirretty oikaistussa taseessa pysyviin vastaaviin ryhmään muut saamiset ja sijoitukset. Oikaistun taseen erä rahat ja rahoitusarvopaperit pitävät sisällään virallisen taseen rahoitusomaisuusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Oikaistuun taseeseen on lisätty liitetietojen perusteella leasingomaisuus ja –vastuut.

Suomen Urheiluopiston oma pääoma koostuu osakepääomasta, vanhan osakeyhtiölain aikaisista arvonkorotusrahastosta sekä vararahastosta, kertyneistä voittovaroista ja tilikauden voitosta. Oikaistun taseen oman pääoman erä ylikurssi- ja arvonkorotusrahasto sisältää virallisen taseen erät arvonkorotusrahasto sekä vararahasto. Tilinpäätöstietojen mukaan arvonkorotukset liittyvät rakennusten tasearvoihin ja arvonkorotusperiaatteet ovat edelleen voimassa.

Yhtiön vieras pääoma koostuu pitkäaikaisesta ja lyhytaikaisesta vieraasta pääomasta. Pitkäaikaista vierasta pääomaa ovat lainat rahalaitoksilta sekä muut pitkäaikaiset velat. Lyhytaikainen vieraspääoma sisältää lainojen lyhennyserät, ennakkomaksut, ostovelat, siirtovelat ja muut velat. Muut velat käsittävät muun muassa vuokravelkoja ja ennakonpidätysvelkoja. Siirtovelat sisältävät esimerkiksi lomapalkkavarauksen sosiaalikuluneen sekä muita menojämiä, kuten korkokuluja. Oikaistun taseen korolliset lyhytaikaiset velat ja saadut ennakot saadaan suoraan virallisesta taseesta. Virallisen taseen erät velat saman konsernin yrityksille ja osakkuusyri-tyksille yhdistellään oikaistussa taseessa eräksi sisäiset korottomat velat. Oikaistun taseen muut velat sisältävät virallisen taseen erät muut velat ja siirtovelat.

4.5 Prosenttimuotoinen tase

Seuraavaksi oikaistu tase muutetaan prosenttilukumuotoiseksi taseeksi suhteuttamalla taseen erä taseen loppusummaan. Suomen Urheiluopiston prosenttimuotoinen tase on esitetty liitteessä 4.

Suomen Urheiluopiston prosenttimuotoisen taseen vastaavaa puolta tarkasteltaessa erityistä huomioitavaa on rakennusten suuri osuus taseen loppusummasta, yli 70 prosenttia. Valtavasta rakennusten määrästä johtuen myös tuloslaskelman poisotot ovat erittäin suuret. Ylipäätään pysyvät vastaavat muodostavat 98 % taseen loppusummasta, eli nopeasti rahaksi muutettavaa omaisuutta on hyvin vähän. Aineellisten hyödykkeiden ja sijoitusten määrä on hivenen kasvanut tarkastelun aikana. Yritys onkin vuosittain tehnyt investointeja rakennuksiin ja kalustoihin. Rakennusten suuri määrä ja niiden korkea ikä myös kasvattavat jatkuvasti investointi- ja korjaustarpeita.

Lyhytaikaiset saamiset ovat pysyneet tarkastelujakson aikana hyvin tasaisina. Loppuvuotta kohti myös perintää pyritään tehostamaan, jotta mahdollisimman paljon saamisista olisi tuloutettuna kassaan ennen tilinpäätöstä. Myös kaikki kaudelle kuuluvat maksut pyritään saada maksettua kuluvan tilikauden puolella, joten kassavarat ovat melko pienet, mutta tasaiset.

Prosenttimuotoisen taseen vastattavaa puolelta voidaan havaita oikaistun oman pääoman olevan tasaisesti noin 40 prosenttia taseen loppusummasta. Suurimman erän muodostaa kuitenkin vieras pitkäaikainen pääoma, lähes puolet. Velkaantuneisuus on kasvanut vuosi vuodelta. Vuonna 2009 yrityksen rahalaitoslainojen lyhennyserät olivat jopa 8,42 % josta ne ovat pienentyneet jopa nelinkertaisesti vuoteen 2014 mennessä. Rahoittajan kanssa on todennäköisesti sovittu pienemmistä lyhennyseristä, jotta kassavarallisuutta saadaan tasapainotettua.

Ostovelat ovat myös merkittävän suuret, noin viisi prosenttia taseen loppusummasta. Ostovelkoja voidaan kuitenkin suhteuttaa myyntisaamisten määrään, joka on vain puolentoista prosentin luokkaa. Saamiset eivät siis riitä kattamaan lyhytaikaisia velkoja.

Yritys on vuonna 2014 maksanut kaikki sisäiset velat pois, jotka ovat olleet tarkasteluaikana prosentin luokkaa taseen loppusummasta. Kokonaisuudessaan lyhytaikaiset velat ovat pienentyneet puoleen vuodesta 2009 vuoteen 2014. Ratkaisevana tekijänä ovat olleet lainojen lyhennyksien uudelleenjärjestelyt.

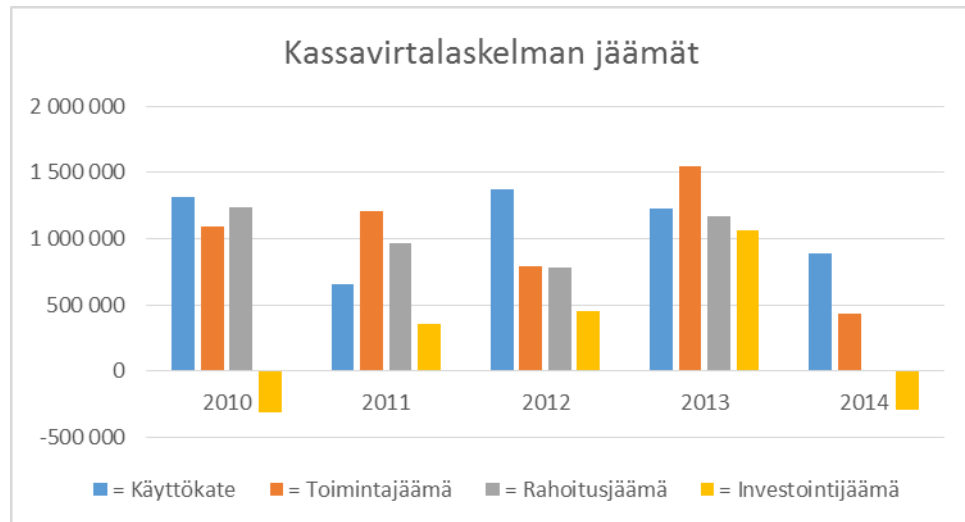
Suomen Urheiluopiston taseen rakenne näyttää huolestuttavalta. Omaisuutta on paljon, mutta nopeasti rahaksi muutettavaa omaisuutta vähän. Vierasta pääomaa on paljon ja vaikka lainojen lyhennykset ovat minimoitu, erääntyvät lyhennyserät siitä huolimatta sekä velkataakka kasvattaa jatkuvasti korkokuluja. Myös juoksevat ostovelat on saatava maksettua ajallaan tai toimittajien kanssa tulee vaikeuksia. Suomen Urheiluopiston tulisi saada tulorahoitusta niin paljon, että se kykenisi tasaisesti lyhentämään velkojaan, jotta vieraan pääoman osuus järjestelmällisesti vähenisi sekä korkokulut laskisivat.

4.6 Kassavirta-analyysi

Seuraava tilinpäätösanalyysin vaihe on kassavirta-analyysi, joka laaditaan oikaistun tuloslaskelman, virallisen taseen ja liitetietojen yhdistelmänä. Suomen Urheiluopiston kassavirtalaskelma apulaskelmineen on liitteessä 5. Kassavirtalaskelman jäämät on havainnollistettu kuviossa 6.

Suomen Urheiluopiston kassavirtalaskelmaa tarkastellessa huomataan toimintajäämän olevan positiivinen kaikilla tarkasteltavilla kausilla. Vuosina 2010, 2011 ja 2013 toimintajäämä on ollut yli miljoonan, vuonna 2012 se on ollut vajaa 800 000 ja vuonna 2014 vain reilut 400 000 euroa. Yritys pystyy siis suoriutumaan lyhytvaikutteisista maksuistaan.

Rahoitusjäämä kertoo, miten yritys on selviytynyt juoksevista maksuistaan. Suomen Urheiluopiston rahoitusjäämä on myös positiivinen jokaisella kaudella. Vuonna 2010 ja 2013 rahoitusjäämä on ollut yli miljoonan mutta vuonna 2014 enää reilut 12 000 euroa. Rahoitusjäämä kertoo myös, tuleeko yritys suoriutumaan investoinneistaan ja lainojen lyhennyksistä.

KUVIO 6. Kassavirtalaskelman jäämät.

Investointijäämän positiivisuus merkitsee liiketoiminnan tulojen kattaneen kulujen lisäksi investoinnit. Urheiluopisto on tehnyt joka vuosi lisää investointeja. Vuonna 2010 ja 2014 investointijäämä ovat noin 300 000 euroa tappiolla. Vuonna 2010 Urheiluopisto on tehnyt isoja investointeja ja nostanut niitä varten myös lisää pitkäaikaista lainaa. Toisaalta se on saanut myös lyhennettyä lainojaan. Kassavarat ovat myös kasvaneet reilulla 10 000 eurolla.

Vuosina 2011-2013 investointijäämä oli reilusti positiivinen. 2011 ja 2012 yritys on pystynyt lyhentämään lainojaan investoinneista huolimatta. Myös kassavarat ovat kasvaneet. Liikkeenluovutuksista ja muista järjestelyistä johtuvien kassavarojen lisäyksien jälkeen Urheiluopisto on suoriutunut hyvin lainojen lyhennyksistä ja yritys on kartuttanut kassavarojaan. Taloudellisesti vaikein vuosi 2014 ajoi yrityksen nostamaan lisää lainaa ja järjestelemään lainojaan uudelleen. Myös kassavarat vähentyivät yli 30 000 eurolla.

Suomen Urheiluopisto on tarkasteluaikana pystynyt suhteellisen hyvin suoriutumaan maksuistaan, mutta tilanne on muuttumassa lähivuosina. Jo vuosi 2014 oli yritykselle vaikea aiemmin tehdyistä liikkeenluovutuksista huolimatta. Valtionosuudet tulevat myös jatkossa pienentymään ja yrityksen on saatava enemmän tuloja liiketoiminnastaan, ettei lainaa tarvitse nostaa päivittäisten kulujen maksuun. Jotta lainaa saataisiin lyhennettyä ja valtavia rahoituskuluja pienennettyä, on liikevaihtoa kasvatettava tai muita kuluja leikattava.

4.7 Tunnuslukuanalyysi

Seuraava tilinpäätösanalyysin vaihe on tunnuslukuanalyysi. Tunnusluvut laske-
taan oikaistun tuloslaskelman ja taseen pohjalta. Tunnuslukujen laskentakaavat on
esitetty luvun 3.4 alaluvuissa.

4.7.1 Kannattavuuden tunnusluvut

Taulukosta 9 voidaan todeta, että Suomen Urheiluopiston käyttökateprosentti tar-
kastelukautena 2009-2014 on ollut noin kahdeksan prosenttia, paitsi vuonna 2011
se oli vain 4,2 % ja 2014 6,4 %. Käyttökate on ollut viime vuosina laskusuuntai-
nen.

Liiketulosprosentti selvittää, ettei käyttökate riitä kattamaan suunnitelmanmukai-
sia poistoja. Taulukon mukaan liiketulosprosentti on vuosittain lähellä nollaa tai
jopa negatiivinen. Suuret poistot rasittavat yrityksen tulosta, kuten aiemmin on jo
todettu.

TAULUKKO 9. Kannattavuuden tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Käyttökateprosentti	8,7 %	8,5 %	4,2 %	8,9 %	8,2 %	6,4 %
Liiketulosprosentti	0,3 %	-0,6 %	-5,3 %	0,3 %	0,6 %	-0,6 %
Nettotulosprosentti	-3,4 %	-2,5 %	-7,9 %	-2,9 %	-2,8 %	-3,9 %
Rahoitustulosprosentti	5,0 %	6,5 %	1,5 %	5,8 %	4,9 %	3,2 %
Kokonaispääoman tuotto-%		0,6 %	-2,4 %	1,4 %	0,3 %	-0,3 %
Sijoitetun pääoman tuotto-%		0,6 %	-2,6 %	1,6 %	0,4 %	-0,4 %

Yrityksen nettotulos on jokaisella kaudella negatiivinen, jokseenkin se on hivenen
parantunut vuoden 2011 luvun huonoimmasta -7,9 prosentista. Yritystutkimuksen
mukaan nettotulosprosentin tulee olla positiivinen, jotta yritystoiminta olisi kan-
nattavaa. Taulukon mukaan Suomen Urheiluopiston rahoitustulosprosentti on
myös viime vuosina ollut laskeva, mutta se on ollut jatkuvasti positiivinen, eli yri-
tyksen tulisi suoriutua lainojen lyhennyksistä.

Yrityksen kokonaispääomantuotto sekä sijoitetun pääomantuotto ovat lähellä nol-
laa ja joinain kausina jopa negatiivisia. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti tulisi
olla vähintään yrityksen korollisen vieraanpääoman rahoituskuluprosentin suurui-
nen. Taulukon mukaan se ei selkeästikään kata sitä.

4.7.2 Maksuvalmiuden tunnusluvut

Taulukosta 10 voidaan todeta, että Suomen Urheiluopiston myyntisaamisten kier-
toaika on lähellä normaalia maksuehtoa, 14 päivää. Suomen Urheiluopistolla on
suhteellisen vähän myyntisaamisia, sillä suurin osa asiakkaista on yksityishenki-
löjä, jotka maksavat laskunsa joko etukäteen tai paikanpäällä. Myyntisaamisten
kiertoajassa kuitenkin näkyy vaikean vuoden 2011 piikki, jolloin kiertoaika oli 20
päivää, eli lähes viikon pidempi. Todennäköisesti myös muilla laskutetuilla asiak-
kailla oli vaikeuksia maksuissaan.

TAULUKKO 10. Maksuvalmiuden tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Myyntisaamisten kierto- aika (vrk)	14	15	20	15	17	12
Ostovelkojen kiertoaika (vrk)	149	169	155	121	117	110
Quick ratio	0,17	0,23	0,20	0,26	0,22	0,20
Current ratio	0,17	0,23	0,20	0,25	0,22	0,20

Ostovelkojen kiertoaika on pitkä, keskimäärin 137 päivää, mutta se ei anna todel-
lista kuvaa. Suomen Urheiluopiston suurimmat kulut ovat juuri liiketoiminnan
muut kulut, joita ei oteta huomioon ostovelkojen kiertoaikaa laskettaessa.

Sekä yrityksen quick ratio, että current ratio ovat viiden vuoden aikana olleet noin
0,20 tietämällä. Yritystutkimus ry:n ohjearvojen mukaan alle 0,5 tarkoittaa heik-
koa. Saamiset ovat siis huomattavasti pienemmät kuin lyhytaikaiset velat. Toi-
saalta luku taas kuvaa vain tilinpäätöshetken tilannetta.

4.7.3 Vakavaraisuuden tunnusluvut

Taulukkoon 11 on koottu Suomen Urheiluopiston vakavaraisuuden tunnuslukuja. Taulukon mukaan omavaraisuusaste Suomen Urheiluopistolla on tarkastelujakson jokaisena vuonna ollut hyvä, yli 40 %. Viime vuosien ajan se on jopa hivenen kasvanutkin.

TAULUKKO 11. Vakavaraisuuden tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Omavaraisuusaste	42,8 %	43,0 %	40,2 %	41,7 %	42,6 %	42,4 %
Gearing	111,8 %	113,8 %	121,4 %	117,0 %	110,3 %	118,5 %
Vieraan pääoman takaisinmaksuaika (v)	17,3	13,8	56,8	14,8	16,6	28,2
Lainojen hoitokate	0,49	0,53	0,50	0,83	0,65	0,53

Gearing, eli nettovelkaantumisaste vuosien 2009-2014 aikana on vaihdellut 110-120 % välillä, viime vuosina kasvaen. Lukua voidaan pitää tyydyttävänä. Vaikean kassatilanteen takia Suomen Urheiluopisto on neuvotellut lainojaan uudelleen, eikä lyhentänyt lainojaan yhtä paljon kuin aiemmin. Tästä syystä myös nettovelkaantuneisuus on vuonna 2014 kasvanut noin kahdeksan prosenttiyksikköä edelliseen vuoteen verrattuna.

Urheiluopiston vieraan pääoman takaisinmaksuaika on vaihdellut tarkastelujakson aikana. Taulukosta voidaan todeta, että vuosina 2009-2013 luku on ollut 14-18 vuoden välillä lukuun ottamatta vuotta 2011, jolloin luku nousi huonon tuloksen takia jopa 57 vuoteen. Huono vuosi 2014 näkyy myös tässä luvussa ja takaisinmaksuaika olikin 28 vuotta. Keskimäärin laina-ajat ovat kymmenen vuotta, mutta nykyisillä lyhennyserillä laina-ajat pitenevät 20 vuoteen ja kasvattavat jälleen jo ennestään suuria korkokuluja. Lainojen hoitokatekin kertoo rahoituksen riittävyyden olevan heikko, sillä luvut ovat reilusti alle yhden. On myös huomioitava, ettei yrityksellä tule olemaan enää suurempia korko- tai osinkotuottoja liiketoiminnan ja omistusosuuksien myynnin johdosta. Rahoitustuottojen pienentyminen näin ollen tulee vaikuttamaan hoitokatteeseen tulevina vuosina.

4.7.4 Muut tunnusluvut

Taulukossa 12 on esitetty Suomen Urheiluopiston muut tunnusluvut, liikevaihdon muutosprosentti, sekä liikevaihto per henkilö. Liikevaihdon muutosprosenttia tarkasteltaessa huomataan vuoden 2010 liikevaihdon pienentyneen noin kahdeksan prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Seuraavana vuonna kasvua oli noin kolme prosenttia, jonka jälkeen liikevaihto kääntyi laskuun. Vuonna 2014 muutosprosentti oli jälleen lähes yhdeksän prosenttia negatiivinen. Liikevaihdon kasvuun yrityksen tulee kiinnittää lähivuosina entistä enemmän huomiota valtionosuuksien vähenemisen johdosta.

TAULUKKO 12. Muut tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liikevaihdon muutos		-8,7 %	2,9 %	-3,8 %	-0,4 %	-8,8 %
Henkilöstön määrä	117	123	97	46	39	30
Liikevaihto/henkilö	80 452	70 433	92 006	186 996	219 589	262 466

Tarkastellessa liikevaihdon suhdetta henkilöstöön, havaitaan henkilöstön tehokkuuden kolminkertaistuneen tarkastelujakson aikana. Luku ei kuitenkaan anna luotettavaa tietoa, sillä liikkeenluovutuksen johdosta palkattu henkilöstömäärä on vähentynyt neljäsosaan, mutta ostopalvelut ovat vastaavasti kasvaneet huomattavasti. Myös liiketoiminnan muut kulut sisältävät henkilöstöä, jotka ennen olivat Suomen Urheiluopiston palveluksessa, mutta joiden palvelut ostetaan nyt toiselta yritykseltä, kuten esimerkiksi hallintopalvelut.

4.8 Toimialavertailu

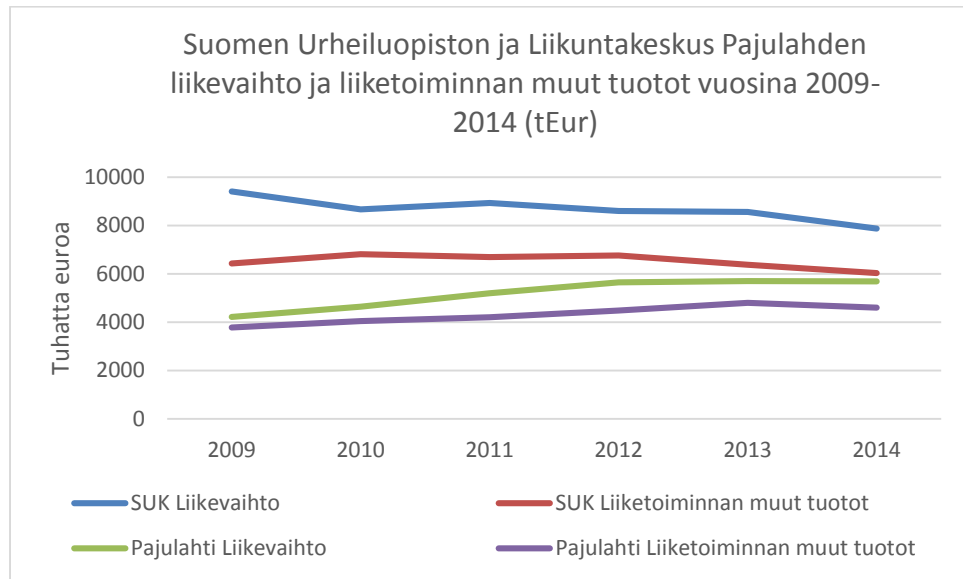
Tunnuslukujen laskemisen ja tulkitsemisen jälkeen Suomen Urheiluopiston tunnuslukuja verrataan toiseen alan toimijan tunnuslukuihin, jotta lukuihin saadaan asianmukaista vertailupohjaa.

Suomen yhdestätoista urheiluopistosta yhdeksän on yhtiömuodoltaan säätiöitä ja vain kaksi osakeyhtiötä. Ne ovat Suomen Urheiluopisto Vierumäellä ja vain pa-

rinkymmenen kilometrin päässä Nastolassa sijaitseva Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Oy, eli Pajulahden Liikuntakeskus. Näin ollen toimialavertailussa verrataan Suomen Urheiluopistoa vain Pajulahteen. Pajulahti on merkittävä alan toimija, sillä se harjoittaa samanlaista toimintaa kuin Suomen Urheiluopisto, mutta pienemmässä mittakaavassa. Liikuntakeskuksen kumppanina toimii Pajulahden Palvelut Oy, jonka liiketoimintaa on Vierumäki Country Club Oy:n tapaan liikunta- ja hyvinvointipalvelut, majoitus-, ravintola-, sekä kokouspalvelut.

Toimialavertailussa Suomen Urheiluopiston tunnuslukuja verrataan Pajulahden vuosien 2009-2014 tilinpäätöksien tunnuslukuihin. Liikuntakeskus Pajulahden oikaistu tuloslaskelma ja tase ovat liitteessä 6. Oikaistu tuloslaskelma saadaan suoraan virallisesta tuloslaskelmasta eriä yhdistellen. Tilinpäätöksen liitetiedoista selviää, että tuloslaskelman muut tuotot sisältävät avustuksien lisäksi vuokratuottoja, jotka siirretään liikevaihtoon vertailukelpoisuuden parantamiseksi. Oikaistu tase ei myöskään vaatinut muita oikaisuja, kuin liitetietojen mukaisen leasingvastuukanan lisäyksen.

Tuloslaskelmasta selviää, että tarkastelujakson aikana Liikuntakeskus Pajulahden liikevaihto on ollut noin puolet Suomen Urheiluopiston liikevaihdosta. Kuviosta 7 voidaan todeta Suomen Urheiluopiston liikevaihdon ja muiden liiketoiminnan tuottojen olleen laskusuuntainen, kun taas Pajulahden tulot ovat olleet noususuhdanteessa.

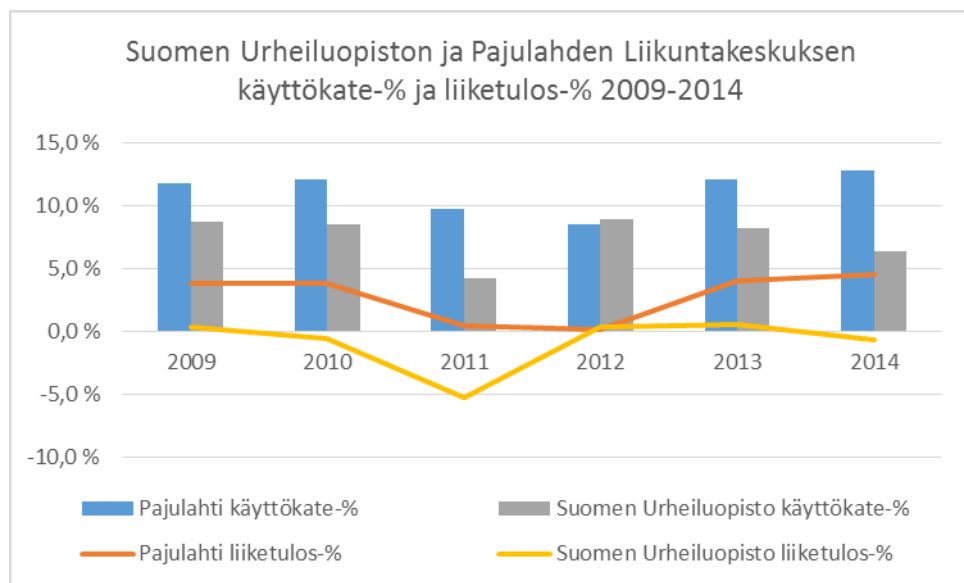
KUVIO 7 Suomen Urheiluopiston ja Liikuntakeskus Pajulahden tuotot.

Pajulahden prosenttimuotoisesta tuloslaskelmasta (liite 7) todetaan, että liiketoiminnan kuluista noin 40 prosenttia liikevaihdosta on ulkopuolisia palveluja, kun Urheiluopistolla vastaava luku oli vain parikymmentä prosenttia. Pajulahden tuloslaskelmasta ei löydy lainkaan aine- ja tarvikekäyttöä, joten niitä saattaa olla kirjattuna liiketoiminnan muihin kuluihin. Pajulahden henkilöstökulut ovat olleet tarkastelujakson ajan noin 70 % liikevaihdosta, kun ne Urheiluopistolla olivat 25-50 prosentin välillä. Pajulahden muut liiketoiminnan kulut olivat noin 50 % liikevaihdosta, kun Urheiluopistolla ne olivat suurin erä, yli 80 prosenttia.

TAULUKKO 13. Liikuntakeskus Pajulahden kannattavuuden tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Käyttökateprosentti	11,7 %	12,1 %	9,8 %	8,5 %	12,1 %	12,8 %
Liiketulosprosentti	3,8 %	3,8 %	0,4 %	0,1 %	4,0 %	4,5 %
Nettotulosprosentti	3,3 %	3,3 %	-0,6 %	-0,4 %	3,5 %	4,0 %
Rahoitustulosprosentti	11,2 %	11,6 %	8,7 %	7,9 %	11,5 %	12,3 %
Kokonaispääoman tuotto-%		2,5 %	0,8 %	0,7 %	3,1 %	3,5 %
Sijoitetun pääoman tuotto-%		2,7 %	0,8 %	0,8 %	3,4 %	3,8 %

Taulukkoon 13 on eritelty Pajulahden kannattavuuden tunnusluvut. Pajulahden katetuotto prosentti on koko tarkastelujakson ajan 8-13 %, kun Urheiluopiston vastaava arvo oli vain 4-9 prosentin välillä. Kuviossa 8 on havainnollistettu Urheiluopiston ja Pajulahden käyttökate- ja liikelulosprosentin jakautuminen. Pajulahden käyttökateprosentti on ollut nousussa huonoimman vuoden 2012 jälkeen. Liikelulos Pajulahdella oli alle neljä prosenttia, eli kannattavuutta voidaan pitää heikkona. Pajulahden liikelulos pysyi positiivisena, kun taas Urheiluopiston liikelulos oli negatiivinen lähes koko tarkastelujakson ajan. Vuosina 2009-2010 Pajulahden nettotulosprosentti oli 3,3% positiivinen, jonka jälkeen se tippui negatiiviseksi, kunnes vuonna 2013 se nousi jälleen yli kolmen prosentin. Urheiluopiston tunnusluku oli jatkuvasti negatiivinen ja huonoimpana vuonna 2011 jopa -7,9 %. Nettotuloksen olisi aina pysyttävänä positiivisena, jotta toimintaa voidaan pitää kannattavana.

KUVIO 8 Käyttökate- ja liikelulosprosentin vertailu

Pajulahden rahoitustulos vaihteli 8-12 % välillä tarkastelukauden ajan. Urheiluopiston vastaava luku oli viiden prosentin luokkaa. Myös Pajulahdella on Urheiluopiston tavoin suuret poistot, mikä selittää hyvää rahoitustulosta, vaikka muut kannattavuuden luvut ovat heikkoja. Pajulahdella kokonaispääoman tuotto prosentti sekä sijoitetun pääoman tuotto prosentti olivat vuonna 2010 noin 2,5 %, mutta seuraavina vuosina luku laski alle yhden, kunnes taas nousi vuonna 2013

reiluun kolmeen prosenttiin. Urheiluopistolla taas tuotto prosentit olivat lähellä nollaa ja jopa negatiivisia.

TAULUKKO 14. Liikuntakeskus Pajulahden maksuvalmiuden tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Myyntisaamisten kiertoaika (vrk)	17	18	21	18	22	19
Ostovelkojen kiertoaika (vrk)	215	107	54	44	56	33
Quick ratio	1,21	0,60	0,49	0,55	0,64	0,49
Current ratio	1,21	0,60	0,49	0,55	0,64	0,49

Taulukossa 14 eritellään Pajulahden maksuvalmiuden tunnusluvut. Sen perusteella huomataan Pajulahden myyntisaamisten kiertoaajan olevan hieman pidempi, kuin Urheiluopistolla. Myyntisaamiset palautuvat kassaan keskimäärin 19 päivän kuluessa. Ostovelkojen kiertoaika vuosina 2009 ja 2010 on poikkeuksellisen pitkä, sillä ostovelkoihin lukeutuu taseeseen aktivoituneet investointilaskut. Lisäksi todennäköisesti ostovelkoihin sisältyy liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattuja eriä. Quick ja current ration –tunnuslukujen mukaan Pajulahti selviytyy lyhytaikaisista veloistaan pelkällä rahoitusomaisuudellaan tyydyttävästi.

Suomen Urheiluopiston taseen loppusumma on lähes kaksinkertainen Pajulahteen verrattuna. Liikuntakeskus Pajulahdella ei ole taseessa lainkaan maa-alueita, sillä se on vuokralla omistajansa Urheiluopistosäätiön mailla. Vuonna 2010 yritys on tehnyt laajamittaisia investointeja, sillä rakennusten arvo on kasvanut viidellä miljoonalla ja kalusto lähes 600 000 eurolla. Vuonna 2009 tilinpäätöshetken kassavarat olivat yli miljoonan. Oletettavasti tammikuussa on erääntynyt suuria investointilaskuja, sillä ostolaskut ovat lähes puolimiljoonaa suuremmat kuin myöhempiä kausina ja kassavaroja näin ollen kerrytetty tietoisesti. Seuraavina kausina kassavarat olivat muutamia kymmeniä tuhansia. Pitkäaikaiset lainat ovat lisääntyneet miljoonalla, mutta myös lyhytaikaiset velat ovat kasvaneet miljoonan.

Taulukossa 15 on Pajulahden vakavaraisuuden tunnuslukuja. Sen mukaan Pajulahden omavaraisuusaste on Urheiluopiston tavoin hyvä, jopa yli 60 %. Pajulah-

den gearing-prosenti on hyvä, sillä se on huomattavasti alle 100 %, kun Urheilupuiston gearing oli noin 115 %. Suomen Urheilupuistolla on pitkäaikaista velkaa lähes kolminkertainen määrä verrattuna Pajulahden. Vastaavasti myös lyhytaikainen velka, kuin myös rahoituskulut olivat kolminkertaisia suhteessa Pajulahden. Kevyemmästä lainataakasta johtuen Pajulahden vieraan pääoman takaisinmaksu aika on maltillinen. Vuoden 2014 perusteella lainat pystytään maksamaan takaisin reilun neljän vuoden kuluessa, kun Urheilupuiston vastaava luku oli lähes 30 vuotta. Lainojen hoitokate on Pajulahdella keskimäärin tyydyttävä, mikä Urheilupuistolla on heikko.

TAULUKKO 15. Liikuntakeskus Pajulahden vakavaraisuuden tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Omavaraisuusaste	61,2 %	53,6 %	55,1 %	56,9 %	62,1 %	62,4 %
Gearing	36,2 %	71,6 %	67,4 %	60,2 %	49,0 %	49,7 %
Vieraan pääoman takaisinmaksuaika (v)	5,2	7,1	8,2	7,5	4,2	4,2
Lainojen hoitokate		1,78	0,60	0,55	0,88	1,27

Taulukossa 16 on esitetty Pajulahden muut tunnusluvut. Sen perusteella voidaan todeta Pajulahden liikevaihdon olevan kasvusuuntainen. Ainoastaan vuonna 2014 se on 0,1 % negatiivinen. Pajulahden henkilöstömäärä on vuosittain kasvanut toisin kuin Suomen Urheilupuiston. Pajulahden henkilöstömäärä pitää sisällään myös Pajulahden Palvelut Oy:ssä toimivia henkilöitä, joten luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia. Henkilöstön määrittäminen ylipäättään sekä Urheilupuistolla, että Pajulahdessa on hankalaa, sillä samat henkilöt toimivat usein sekä opiston, että verollisen yhtiön palveluksessa. Pajulahden liikevaihto per henkilö on pysynyt melko tasaisena koko tarkastelujakson ajan, vaikka henkilöstömäärä on lisääntynyt kuuden vuoden aikana 20 hengellä.

TAULUKKO 16. Muut tunnusluvut.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liikevaihdon muutos		9,2 %	10,6 %	8,0 %	0,9 %	-0,1 %
Henkilöstö	80	97	99	103	105	100
Liikevaihto/henkilö	52 656	47 846	52 445	54 811	54 230	56 866

Pajulahden kannattavuus näyttäisi olevan paremmalla tasolla kuin Suomen Urheiluopiston. Sen liiketoiminnan tulos on koko tarkastelujakson ajan ollut tasaisempi kuin Urheiluopistolla. Lisäksi Pajulahti on tuottanut voittoa lähes joka vuosi, kun Urheiluopiston tulos on ollut jatkuvasti tappiollista.

4.9 Johtopäätökset

Suomen Urheiluopiston tilinpäätösanalyysissä käytettiin vuosien 2009-2014 tilinpäätöstietoja. Käytettäessä kuuden vuoden tilinpäätösinformaatiota, saadaan yrityksen taloudellisesta tilasta todellinen kuva, johon yksittäisten vuosien vaihtelut eivät vaikuta. Taseen kertyneistä, noin kolmen miljoonan voittovaroista voidaan todeta, että Suomen Urheiluopisto on menestynyt toiminnan sarallaan aiemmin loistavasti. Vuonna 2008 alkanut lama alkoi kuitenkin heijastua välittömästi Urheiluopiston toimintaan. Vaikka liikunta, hyvinvointi ja matkailu ovat tämän hetken trendejä, on se kuitenkin alue, josta ensimmäisenä tingitään, kun kukkaronnyörejä joudutaan kiristämään. Perheet vähentävät lomamatkailua ja yritykset virkistyspäiviään.

Eri vaihtoehtojen tarjonta on huomattavasti laajempi kuin aiempina vuosikymmeninä. Lisäksi ihmiset ovat muuttuneet. Nykyään halutaan jatkuvasti vaihtelua ja uudistusta. Erilaisia lajeja ja liikuntamuotoja tulee yhtenänsä lisää ja niiden tarjonta on laajempaa. Vuosittain ympäri Suomea nousee uusia hotellikokonaisuuksia ja muita aktiviteettien tarjoajia. Vapaa-ajan viettotavoissa valinnan kirjo on laaja. Ihmiset ovat vaihtelunhaluisia. Ennen vietettiin joka vuosi hiihtolomaviikko hyväksi havaitussa paikassa, nykyään ihmiset haluavat kokeilla eri vaihtoehtoja.

Maailman muuttuminen pakottaa myös yritykset muuttumaan. Majoituspaikkojen on oltava viimeistä trendiä, mahdollisimman paljon erilaisia lajeja on oltava tarjolla ja aktiviteettipakettien on oltava räätälöitävissä jokaisen mieltymyksiin ja tarpeisiin. Jatkuva muuntautumiskyky rasittaa yritystä vaatimalla suurempia ja laajempia resursseja, jotka kasvattavat kuluja, mutta toisaalta sen pitäisi silloin vastata asiakaskuntansa tarpeita ja kasvattaa kassavirtaa. Näin ei kuitenkaan tilinpäätösanalyysin perusteella Suomen Urheiluopistolle ole käynyt. Palveluiden tarjonta ja laaja ja laadukas, mutta asiakasvirtaa ei ole tarpeeksi kattamaan toiminnan vaatimat kulut.

Suomen Urheiluopisto oppilaitoksena tarjoaa tutkinto-opiskelijoille majoituksen, joten sillä on oltava riittävän iso majoituskapasiteetti pystyäkseen toimimaan ensisijaisessa tehtävässään. Eri lajiliittojen harjoituskeskuksena sillä tulee olla liikuntatilat viimeisen päälle, jotta urheilijoille voidaan tarjota parhaat mahdolliset harjoitusolosuhteet. Mikäli se ei toteudu, liitot ja järjestöt vaihtavat varmasti paremmin toimivaan ympäristöön. Suuri kapasiteetti merkitsee myös sitä, että tilat ovat tyhjillään tai matalalla volyyymilla osan ajasta. Kiinteät kulut pysyvät kuitenkin samana, oli toimintaa tai ei.

Suomen Urheiluopiston toimintaa tuetaan valtiosuuksin ja erilaisin avustuksin. Valtiontalouden kulukarsinnasta johtuen ne tulevat vähenemään vuosittain sadoilla tuhansilla euroilla, jonka seurauksena vaje on katettava tavalla tai toisella. Valtiosuuksien on tarkoitus kattaa osa vapaan sivistystyön kurssien hinnoista, joten luonnollisin keino on nostaa kurssien hintaa. Toisaalta hinnannousu voi vähentää asiakaskuntaa, joka pienentää toteutuneita opiskelijavuorokausia ja näin ollen laskee edelleen saatavaa valtiosuutta.

Tilinpäätösanalyysin perusteella Suomen Urheiluopiston kiinteät kulut ovat niin valtavat, etteivät tulot riitä niitä kattamaan. Urheiluopistolla on taseessa paljon käyttöomaisuutta, kuten rakennuksia, jotka vanhetessaan tulevat vaatimaan paljon investointeja. Lisäksi liitetietojen mukaan kiinteistökulut ovat yli kolme miljoonaa vuosittain, eli puolet kaikista liiketoiminnan toiminnan muista kuluista. Pelkät kiinteistökulut syövät puolet yrityksen liikevaihdosta liiketoiminnan muiden kujen yhteensä ollessa lähes yhtä suuret kuin liikevaihto. Rakennusten vanhetessa kulut tulevat lisääntymään ja aktivoitavat investoinnin rasittavat tuloslaskelmaa

suunnitelman mukaisina poistoina. Tarkastelujakson aikana poistot ovat olleet 1-1,5 miljoonaa euroa. Kohtuulliselta näyttävä käyttökate häviää suurten poistojen johdosta, jolloin liiketulos jää matalaksi. Nettotulos ei kestä raskaita yli puolen miljoonan rahoituskuluja vaan painuu negatiiviseksi.

Vuoden 2012 yt-neuvottelujen johdosta Suomen Urheiluopisto on tehnyt säästöjä. Henkilöstökustannukset ovat puolittuneet ja vaikka palveluita on ulkoistettu, vuoden 2013 ulkopuolisten palveluiden ja henkilöstökulujen yhteenlaskettu summa on puoli miljoonaa pienempi kuin vuotta aiemmin. Liiketoiminnan muut kulut ovat pienentyneet 300 000 euroa vuosittain, mutta toisaalta liikevaihdossa on tapahtunut vastaavaa laskua.

Suomen Urheiluopiston rahoituskuluissa on havaittavissa hienoista laskua tarkastelujakson loppupuolella. Rahoituslaitoslainojen kasvu ja erityisesti pitkäaikaisen vieraan pääoman lisääntyminen merkitsee myös tulevaisuudessa kasvavia korkokuluja. Lainojen kasvu, mutta lyhytaikaisten lainojen pienentyminen rahoituskulujen tasolle merkitsee lainojen uudelleen järjestelyä, jotka yritys on todennäköisesti tehnyt tasapainottaakseen kassavarantoja.

Kassavirta-analyysin pohjalta voidaan todeta, että yrityksen juoksevien kulujen maksukyky on ollut hyvä ja se on suoriutunut myös rahoituskuluistaan. Vuosi 2014 on selkeästi ollut tarkastelujakson vaikein vuosi ja rahat ovat juuri ja juuri riittäneet kulujen maksuun. Investoinnit on rahoitettu pääosin lainarahalla, mutta vuosi 2014 näyttää jo huolestuttavasti siltä, että lainarahaa joudutaan tulevaisuudessa ottamaan juoksevien kulujen ja rahoituskulujen maksuun, jos tulosta ei saada nousujohteiseksi. Päivittäisten kulujen rahoitus vieraalla pääomalla tietää pitkässä juoksussa toiminnan loppua.

Suomen Urheiluopiston täytyy kasvattaa liikevaihtoaan tulevina vuosina pystyäkseen kattamaan toimintansa kulut ja vähenevistä valtionosuuksista jäävän vajeen. Saamatta jäävä valtionosuus on todennäköisesti pakko lisätä kurssimaksuun, jotta toiminnan osalta voidaan soveltaa omakustannehinnoittelua. Eihän kurssia voida myöskään tappiolla myydä. Vuosittainen hinnantarkastus on toki paikallaan kaikkien asiakkaiden osalta jo inflaation vuoksi. Pääsääntöisesti kaikki kulut, kuten

sähkö- ja kiinteistöhoitokulut ja vuokrat kasvavat vuosittain vähintään inflaatio-
prosentin verran, jolloin se on lisättävä tuotteen hintaan. Suomen Urheiluopiston
palvelujen hinnat ovat pysyneet tasaisina vuosien ajan huolimatta kulujen kas-
vusta, mikä voi olla osasyynä tappiolliseen tulokseen.

Kurssilaisten volyymia tulisi myös kasvattaa, eli tietyille kurssille pitäisi saada
enemmän osallistujia, koska kulut yhtä kurssilaista kohtaan on silloin matalammat.
Esimerkiksi ohjattua liikuntatuntia varten kuluina on ohjaajan palkka ja liikuntati-
lan kulu, jolloin kiinteät kulut viittä kurssilaista kohtaan on huomattavasti suurem-
mat, kuin jos kurssilla olisi 15 osanottajaa. Asiakkaita pitäisi saada Urheiluopis-
tolle niin paljon, että tyhjää majoitus- ja liikuntatilaa ei juurikaan olisi. Tyhjänä
seisovat tilat eivät tuota mitään, mutta kuluttavat koko ajan. Toisaalta hinnoittelun
on kuitenkin oltava sellainen, että se kattaa lisääntyvät kulut, joita tiloja käyttäessä
tulee. Esimerkiksi tyhjä urheiluhalli kuluttaa sähköä ja lämpöä yhtä paljon, oli se
täynnä ihmisiä tai ei. Tilaa käyttäessä alkaa kuitenkin lisääntymään myös muut
kulut, kuten esimerkiksi vesi- ja siivouskulut, jotka on laskettava mukaan määri-
teltäessä hintaa.

Ylipäätään Suomen Urheiluopiston tulisi kiinnittää huomiota kulujen hallintaan.
Käytännössä tämä tarkoittaisi sopimusten kilpailutusta ja vertailua. Yhtenä asiana
voidaan nostaa myös talouskoulutuksen kehittäminen. Tilinpäätösanalyysin perus-
teella kehittämistä saattaisi olla esimerkiksi tuotteiden oikeassa hinnoittelussa,
jossa yleishyödyllisyyden erityispiirteet, kuten tulosta rasittava kustannusten ar-
vonlisävero, tulee ottaa huomioon.

Suomen Urheiluopiston henkilökunnan määrä on laskettu niin matalaksi, että vä-
hentämisen mahdollisuutta ei todennäköisesti enää ole ja jatkuvat irtisanomisiin
tai lomautuksiin johtavat yhteistoimintaneuvottelut luovat epävarmaa mielikuvaa
myös asiakkaille. Koska Urheiluopiston tulot koostuvat vahvasti valtionosuuk-
sista, tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi opiskelijavuorokausien laskentaan,
jotta ajantasaisesti tiedetään toteutuneiden vuorokausien määrä sekä kuinka paljon
vuorokausia on vielä vähintään saatava. Näin ollen myyntihenkilöstö tietäisi tar-
kemmin budjetin toteutumisen ja osaisi tehostaa ja kohdentaa myyntiä oikein.

Urheiluopistot voivat järjestää maksullista palvelutoimintaa turvatakseen monipuolisen majoitus- ja liikunpaikkainfrastruktuurin ylläpitämisen ja uuden rakentamisen. Suomen Urheiluopiston kannattaisi kehittää maksullisen palvelutoiminnan saralla tapahtuvaa toimintaa kasvattaakseen liikevaihtoaan.

Toimialavertailuissa Suomen Urheiluopistoa verrattiin Liikuntakeskus Pajulahteen. Pajulahti näyttää tunnuslukujen valossa menestyvän suhteellisen hyvin ja sen kannattavuus on paremmalla tasolla kuin Suomen Urheiluopiston. Pajulahti on kasvanut maltillisesti, vaikka viime vuosina se on tehnyt suuria investointeja. Se on yrityksenä ja alueena huomattavasti Urheiluopistoa ja Vierumäkeä pienempi ja toiminta rajatumpi. Molemmat ovat vahvasti riippuvaisia valtionosuuksista, joten niiden pienentymisen johdosta yritykset joutuvat miettimään, kuinka saada liikevaihtoaan kasvuun. Tämä tarkoittaisi lähinnä kurssitoiminnan kasvattamista. Urheiluopistolla on suuret resurssit ja valmiit mahdollisuudet asiakasmäärien nostamiseen. Pajulahti kenties joutuisi tekemään uusia investointeja pystyäkseen vastaamaan kasvaviin tarpeisiin. Tällä hetkellä Pajulahdessa esimerkiksi majoitustiloja on noin 700 hengelle (Pajulahti 2015), kun taas Vierumäen majoituskapasiteetti on kolminkertainen.

5 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tavoitteena oli toteuttaa Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiölle tilinpäätösanalyysi ja antaa sen avulla yrityksen taloudellisesta tilanteesta kokonaisvaltainen kuva. Suomen Urheiluopisto on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhteisö, opetusministeriön alainen valtakunnallinen liikunnan valmennus- ja koulutuskeskus ja vapaan sivistystyön oppilaitos. Suomen Urheiluopiston tuloista puolet koostuu valtionosuuksista ja muista avustuksista. Taloudellisen tilan selvittäminen oli ajankohtaista, sillä valtiontalouden tasapainottamisen johdosta avustukset vähenevät tulevina vuosina voimakkaasti.

Tilinpäätösanalyysimenetelmiä hyväksikäyttäen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tutkimusongelmat, minkälainen on yrityksen taloudellinen tilanne tarkastelujakson aikana sekä miten yritys voisi parantaa kannattavuuttaan valtionavustusten vähenemisestä huolimatta. Alatavoitteena oli verrata yrityksen tunnuslukuja toiseen alan toimijaan ja selvittää millainen Suomen Urheiluopiston taloudellinen tilanne on suhteessa siihen.

Yleensä yleishyödylliset yhteisöt ovat yhdistyksiä tai säätiöitä. Suomen Urheiluopisto on poikkeuksellinen, sillä se on osakeyhtiö. Osakeyhtiökin voi saada verotuksessa yleishyödyllisen aseman, jos se täyttää yleishyödyllisen yhteisön tunnusmerkit. Yleishyödyllinen yhteisö on verovapaa kaikista tuloistaan, paitsi kiinteistötulosta ja elinkeinotoiminnasta. Usein niiden toimintaa tuetaan erilaisin avustuksin. Suomessa on 11 valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta, jota järjestävät liikunta-alan ammatillista perus- ja lisäkoulutusta sekä vapaatavoitteista koulutusta. Urheiluopistot saavat koulutustehtävänsä perusteella valtionrahoitusta usean eri lain nojalla.

Saamistaan verovapauksista huolimatta yleishyödyllinen yhteisö on kirjanpitovelvollinen ja sen tulee laatia koostaan riippuen tilinpäätös, joka sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman, liitetiedot ja toimintakertomuksen. Tilinpäätösanalyysissä käytetään tilinpäätöksistä saatavaa informaatiota. Analyysin pohjalta arvioidaan yrityksen taloudellisia toimintaedellytyksiä. Analyysissä tutkitaan tuloksen riittävyttä, eli yrityksen kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja niihin liittyviä rahoituksen riittävyden riskejä. Tilinpäätösanalyysissä pyritään

selvittämään myös tunnuslukujen taustalla vaikuttavia tekijöitä. Tulkittavia lukuja voidaan vertailla yrityksen omiin tai omistajien tavoitteisiin, muihin alan toimijoihin sekä toimialojen yleisiin keskiarvoihin. Tunnuslukuanalyysiin valittiin yleishyödyllisen yhteisön kannalta tärkeimpiä tunnuslukuja.

Suomen Urheiluopiston tilinpäätösanalyysissä tarkastelujaksona käytettiin vuosien 2009-2014 tilinpäätöstietoja, joiden pohjalta laadittiin oikaistu tuloslaskelma ja tase, prosenttilukumuotoiset tuloslaskelma ja tase, kassavirta-analyysi sekä tunnuslukuanalyysi. Lopuksi verrattiin Suomen Urheiluopiston tunnuslukuja Liikuntakeskus Pajulahden lukuihin.

Suomen Urheiluopiston tuotoista puolet koostuvat valtionosuuksista ja muista avustuksista, joiden osuus on vuosittain vähentynyt noin 300 000 euroa ja suunta tulevaisuudessa on vastaavanlainen. Myös yrityksen liikevaihto on ollut laskusuuntainen koko tarkastelujakson ajan. Yhtiön tulosta rasittavat suuret kiinteät kulut sekä isot poistot. Yhtiön taseessa rakennusten osuus on yli 70 prosenttia ja vanheneva kiinteistökuorma tulee tulevaisuudessa vaatimaan suuria investointeja. Suomen Urheiluopistolla on pitkäaikaista velkaa yli 10 miljoonaa euroa. Lainojen lyhennysten keventämisen johdosta yhtiön ennestäänkin raskaat rahoituskulut tulevat kasvamaan.

Suomen Urheiluopiston tulos on lähes koko tarkastelujakson ajan raskaasti tappiollinen. Yhtiön käyttökate on ollut noin kuusi prosenttia, mutta suuret poistot painavat liiketuloksen negatiiviseksi. Myös nettotulosprosentti on negatiivinen, johtuen raskaista rahoituskuluista. Yhtiön omavaraisuusaste on hyvä, yli 40 %, mutta mikäli tappiollinen toiminta jatkuu ja yritys velkaantuu, huventuvat ajan myötä oman pääomankin varat. Yhtiö myi liiketoimintaansa ja vähensi henkilökuntaansa vuonna 2012 yt-neuvottelujen lopputuloksena. Muutoksesta johtuen yhtiö on tehnyt säästöjä ja tasapainottanut hetkellisesti taloudellista tilannettaan.

Kassavirta-analyysin perusteella Suomen Urheiluopisto pystyy suoriutumaan juoksevista menoistaan ja rahoituskuluistaan suhteellisen hyvin ja rahoitusjäämä on positiivinen koko tarkastelujakson ajan. Investoinnit yhtiö on rahoittanut vieraalla pääomalla ja se on pystynyt osittain jopa lyhentämään velkojaan. Vuonna 2014 rahoitusjäämä on juuri ja juuri positiivinen. Jos yhtiön tulorahoitusta ei

saada nousuun, se joutuu tulevina vuosina rahoittamaan juoksevia kulujaan vieraalla pääomalla, jonka jälkeen yleishyödyllistäkään yhtiötä ei voida pitää pitkään elinkelpoisena.

Toimialavertailuissa Suomen Urheiluopistoa verrattiin Liikuntakeskus Pajulahteen. Pajulahti näyttää tunnuslukujen valossa menestyvän suhteellisen hyvin ja sen kannattavuus on paremmalla tasolla kuin Suomen Urheiluopiston. Pajulahti on kasvanut maltillisesti, vaikka viime vuosina se on tehnyt suuria investointeja. Se on yrityksenä ja alueena huomattavasti Urheiluopistoa ja Vierumäkeä pienempi ja toiminta rajatumpi. Molemmat ovat vahvasti riippuvaisia valtionosuuksista, joten niiden pienentymisen johdosta yritykset joutuvat miettimään, kuinka saada liikevaihtoaan kasvuun. Tämä tarkoittaisi lähinnä kurssitoiminnan kasvattamista. Urheiluopistolla on suuret resurssit ja valmiit mahdollisuudet asiakasmäärien nostamiseen. Pajulahti kenties joutuisi tekemään uusia investointeja pystyäkseen vastaamaan kasvaviin tarpeisiin.

Suomen Urheiluopiston on jatkossa kiinnitettävä huomiota kulujen hallintaan ja tarkastettava hinnoitteluaan. Vähenevät valtionosuudet on lisättävä kurssien hintoihin, jottei kurssitoiminnasta tule tappiollista. Myös käytettävien resurssien volyymeihin on kiinnitettävä huomiota, jotta tilat eivät olisi tyhjänä tai vähäisellä käytöllä. Lisäksi taloudellista seuranta tulisi kehittää esimerkiksi opiskelijavuorokausien kohdalta, jotta henkilöstöllä olisi ajantasainen tieto toteutuneista vuorokausista sekä niiden puuttuvasta määrästä, jotta palveluiden myynti osataan kohdistaa oikein ja tehokkaasti.

Opinnäytetyön luotettavuutta ja oikeellisuutta on arvioitu Erkki K. Laitisen (2002, 42-43) kriteerien mukaan. Tilinpäätösanalyysin luotettavuuden arviointi lähtee käytettävissä olevan tilinpäätösinformaation luotettavuudesta. Mikäli kirjanpitoon on kirjattu virheellisiä kirjauksia tai jätetty jokin oleellinen tapahtuma kirjaamatta, tilinpäätös voi antaa virheellisen kuvan. Lisäksi aina kun kysymys on ihmisen tekemästä työstä, inhimillisen virheen mahdollisuus on olemassa. Tilinpäätöksen oikaisuihin ja tunnuslukujen laskennassa on voinut tapahtua virheitä, joita ei ole tarkastuksessa huomattu. Tilinpäätösanalyysissä tuloslaskelman oikaisu on tehty kaikki samalla tavalla. Tunnusluvut on laskettu kaavoja käyttäen ja kopioitu systemaattisesti seuraaville vuosille. Voidaan siis todeta, että mikäli tilinpäätökset eivät

sisällä virheitä, sekä oikaistut tilinpäätökset, että tunnusluvut ovat keskenään luotettavasti vertailukelpoisia.

Tilinpäätösanalyysissä on käytetty kuuden vuoden tarkastelujaksoa. Tarkastelujakso on laaja, jotta tilinpäätösanalyysistä saadaan mahdollisimman luotettava kuva ja yksittäisten kausien vaihtelut eivät vaikuta tulokseen.

Tilinpäätösanalyysissä saadut tulokset vastaavat Suomen Urheiluopiston taloudellista tilasta saatavaa käsitystä. Lisäksi analyysissä käytettävät menetelmät sopivat käyttötarkoitukseen ja tuottavat luotettavaa, tarkoituksenmukaista tietoa. Analyysin tiedot tarkentavat ja parantavat käsitystä yrityksen tilasta, joten voidaan todeta opinnäytetyön olevan pätevä.

Jatkotutkimuksena voisi olla mielenkiintoista tehdä tilinpäätösanalyysi esimerkiksi viiden vuoden päästä uudelleen ja tarkastella minkälaisia vaikutuksia vähentyneet valtionosuudet ovat saaneet aikaan ja minkälaisin keinoin Suomen Urheiluopisto on kattanut valtionosuuksien vajetta.

Opinnäytetyön näkökulma oli erilainen kuin tavanomaiset tilinpäätösanalyysit, mikä teki opinnäytetyön tekemisestä mielenkiintoista. Lisäksi aihe oli erittäin ajankohtainen. Työ toteutettiin melko tiiviissä aikataulussa kevään 2016 aikana. Olin tutkinut kyseistä yritystä jo aiemmin syksyllä tilinpäätösanalyysikurssin yhteydessä, mikä antoi hyvän perustan opinnäytetyön aloittamiselle. Opinnäytetyö on mielestäni onnistunut, sillä analyysin perusteella saatiin vastaukset työn tutkimuskysymyksiin ja yrityksen tilasta saatiin kokonaisvaltainen käsitys.

Opinnäytetyön toimeksiantaja voi käyttää työtä esimerkiksi hallinnon työntekijöiden perehdyttämisoppaana ja lisäksi työtä voidaan hyödyntää arvioitaessa yrityksen tilaa suhteessa muihin saman alan toimijoihin. Työstä saadaan myös soveltuvien osin kehitysehdotuksia taloudellisen tilanteen kohentamiseen.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Kaikkonen, K. 2007. Suomen Urheiluopisto 80 vuotta. Heinola: Vierumäki.

Kallio, M., Pöyhönen, K. & Vierros, H. 2010. Yhdistykset ja säätiöt. Helsinki: KHT-Media Oy

Kallunki, J-P. 2014. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Talentum Media Oy

Kosonen, P. & Tuomi-Sorjonen, P. 2015. Tilikausi. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Kykkänen, T. & Leppiniemi, J. 2015. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: Talentum Pro

Laitinen E.K. 2002. Strateginen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Talentum Media Oy

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: WSOY Pro

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita Publishing Oy

Seppänen, H. 2011. Yrityksen analysointi ja tilinpäätös. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari / Helsingin Kamari Oy

Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö. Tasekirjat 2010-2014.

Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Oy. Tasekirjat 2010, 2012, 2014.

Yritystutkimusneuvottelukunta. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus

Elektroniset lähteet

Antti Nurmi. 2015. Opinnäytetyö: Yhdistyksen tilinpäätösanalyysi [viitattu 25.3.2016.] Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015112918324>

Arvonlisäverolaki 1501/1993. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501#O1>

- Balance Consulting 2015. Tunnuslukuopas. <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut>
- Kirjanpitoasetus 1339/1997. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339#L1P3>
- Kirjanpitolaki 1336/1997. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L1>
- Kirjanpitolautakunta. 2007. Yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista [viitattu 27.2.2016.] Saatavissa: <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/751B9F97EE8F7B2BC22573790048AF8E?openDocument>
- Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. 2015. Liikuntatoimi tilastojen valossa – Perustilastot vuodelta 2013. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/OKM1.pdf?lang=fi>
- Opetushallitus. 2015. Vapaa sivistystyö [viitattu 6.3.2015.] Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo
- Opetusministeriö. 2009. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009-2012 [viitattu 6.3.2016.] Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr12.pdf?lang=fi>.
- Osakeyhtiölaki 624/2006. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624#O1>
- Pajulahden Liikuntakeskus. 2015. Majoitus [viitattu 26.3.2016.] <http://www.pajulahden.com/majoitus-ja-ravintolapalvelut/majoitus/>
- Salmi, I. 2012. Mitä tilinpäätös kertoo? Helsinki: Edita Publishing Oy (E-kirja)
- Tuloverolaki 1535/1992. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535#O1>
- Vierumäki. 2015. [viitattu 26.3.2016.] <http://vierumaki.fi/vierumaki-yhtiot/>

LIITTEET

Liite 1. Suomen Urheiluopiston oikaistu tuloslaskelma

Liite 2. Suomen Urheiluopiston prosenttilukumutoinen tulos

Liite 3. Suomen Urheiluopiston oikaistu tase

Liite 4. Suomen Urheiluopiston prosenttilukumuotoinen tase

Liite 5. Suomen Urheiluopiston kassavirtalaskelma

Liite 6. Liikuntakeskus Pajulahden oikaistu tuloslaskelma ja tase

Liite 7. Liikuntakeskus Pajulahden prosenttilukumuotoinen tuloslaskelma ja tase